



Ημερίδα Εργασίας με Θέμα:

“Το Σκυριανό Αλογάκι”
Σημερινή Κατάσταση Προοπτικές
και Προτάσεις Προστασίας
και Διαχείρισης του Πληθυσμού του

20 Απριλίου 2004
Κτίριο ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για την Προστασία του Περιβάλλοντος & της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Ζωικής Παραγωγής
Με τη συνεργασία του Δήμου Σκύρου
και την υποστήριξη του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων

Ημερίδα Εργασίας με θέμα:
**“το Σκυριανό Αλογάκι:
Σημερινή Κατάσταση – Προοπτικές
και Προτάσεις Προστασίας
και Διαχείρισης του Πληθυσμού του”**

20 Απριλίου 2004
Κτίριο ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ





ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

για την Προστασία του Περιβάλλοντος

και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Συμβούλιο Φυσικού Περιβάλλοντος

Τριπόδων 28, 10558 Αθήνα, Τηλ: +301-3226693, -3225245, Fax: +301-3225240,

e-mail: elet@ellinikietairia.gr

Επιμέλεια κειμένων: Μπέσσυ Μαντζάρα

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Παύλος Παυλίδης

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2004

© Copyright: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ



Εισαγωγή

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ έχει ήδη από το 1998 επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στην προστασία και διάσωση των ελληνικών φυλών αλόγων που δυστυχώς η ύπαρξη και η ανάγκη προστασίας τους δεν είναι ιδιαίτερα γνωστή στο ευρύ κοινό.

Το άλογο είναι ίσως το ζώο που είναι πιο στενά από κάθε άλλο συνδεδεμένο ταυτόχρονα τόσο με την ελληνική φύση όσο και με τη μακραίωνη πολιτιστική μας παράδοση, ιστορία και τέχνη. Σε ελάχιστους άλλους λαούς το άλογο έχει τόσο όμορφα απεικονιστεί σε ζωφόρα αγγεία, νομίσματα αλλά και αποτελεί συνθετικό πολλών κύριων ονομάτων (Φίλιππος, Ιπποκράτης, Ιππόλυτος).

Και όμως σήμερα τα λίγα ελληνικά άλογα που απομένουν δεν θα έπρεπε να έχουν λόγο για να υπερασπιστούν την ύπαρξη και επιβίωσή τους; Σε μια περίοδο που η προστασία της βιοποικιλότητας αναγνωρίζεται διεθνώς και προστατεύεται με διεθνείς συμβάσεις, σε μια εποχή που «κατασκευάζονται» ενδιαφέροντα και πόλοι έλξης τουρισμού εσωτερικού και εξωτερικού, γύρω από τον αθλητισμό, την αναψυχή και το περιβάλλον είναι αδιανόητο να υπάρχουν έξι φυλές ελληνικών αλόγων που συνολικά αριθμούν λιγότερα από 800 ζώα, που να χάνονται στην ανατολή της τρίτης χιλιετίας. Η ζημιά είναι υλική, πολιτιστική και πάνω από όλα ηθική.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ αισθάνθηκε ως ηθικό βάρος να βοηθήσει σε συνεργασία με άλλους ευαισθητοποιημένους φορείς ειδικούς επιστήμονες και ιδιώτες, προς την κατεύθυνση της προστασίας και διάσωσης των ελληνικών φυλών αλόγων.

Η προσπάθεια ξεκίνησε το 1998 με την οργάνωση σχετικής Ημερίδας στη διάρκεια της οποίας παρουσιάστηκαν εισηγήσεις από καθηγητές Πανεπιστημίου, εκπροσώπους αρμόδιων φορέων, αλλά και από την Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας, την Φίλιππο Ένωση Ελλάδος και ευαισθητοποιημένους ιδιώτες. Το κυριότερο συμπέρασμα της Ημερίδας ήταν ότι οι φυλές αυτές αποτελούν για την Ελλάδα σημαντικά στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και πηγή οικονομικού ενδιαφέροντος.

Συνεχίζοντας τις προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή, η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ συνεργάστηκε με το οικολογικό αγρόκτημα ΑΜΦΙΚΑΙΑ, στο οποίο εκτρέφονται και άλογα ελληνικών φυλών, στα πλαίσια ενός προγράμματος προώθησης των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης που υποστηρίχθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Στόχος του προγράμματος ήταν η ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από την προστασία των απειλούμενων με εξαφάνιση ελληνικών φυλών αλόγων αλλά και η προώθηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων ως ένα μοντέλο ήπιας τουριστικής ανάπτυξης με σεβασμό στο περιβάλλον και στον άνθρωπο.



Προχωρώντας ένα ακόμη βήμα στο δρόμο για την προστασία και διάσωση των ελληνικών φυλών αλόγων, η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ σε συνεργασία με την καθηγήτριά Μένη Αυδή, υπεύθυνη του Αγροκτήματος του Τομέα Ζωικής Παραγωγής του Τμήματος Γεωπονίας, του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ανέλαβαν την εκπόνηση ενός Σχεδίου Δράσης για τη Μελέτη και Προστασία του Πληθυσμού του Σκυριανού Αλόγου στα πλαίσια του Προγράμματος «Προστασία Περιβάλλοντος και Βιώσιμη Ανάπτυξη» με την υποστήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ και τη συνεργασία του Δήμου Σκύρου. Το Σχέδιο αυτό περιελάμβανε την εκτίμηση της γενετικής ποικιλότητας του υπάρχοντος πληθυσμού, την εκπόνηση οικονομοτεχνικής μελέτης για τη βιωσιμότητα του τόσο στη Σκύρο όσο και σε άλλες περιοχές της Ελλάδος και τη διοργάνωση Ημερίδας για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων αυτών.

Η παρούσα έκδοση παρουσιάζει τις εισηγήσεις, τη συζήτηση και τα αποτελέσματα της Ημερίδας αυτής που διοργανώθηκε στην Αθήνα στις 20 Απριλίου του 2004 με τη συμμετοχή του Δήμου Σκύρου και πολλών ειδικών και εκπροσώπων αρμόδιων φορέων.

Κάθε απώλεια είδους πρέπει να θεωρείται στις μέρες ανεπίτρεπτη. Τόσο το Σκυριανό Αλογάκι όσο και οι άλλες ελληνικές φυλές αλόγων αποτελούν για την Ελλάδα σημαντικά στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και πηγή οικονομικού ενδιαφέροντος. Είναι απολύτως αναγκαίο και εφικτό οι φυλές αυτές να προστατευθούν και να δοθούν κίνητρα για την ουσιαστική ενδυνάμωσή τους.

Καθηγητής Μιχαήλ Σκούλλος

Ομότιμος Πρόεδρος της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Πρόγραμμα Ημερίδας

20 Απριλίου 2004

- 9.00 - 9.30 Προσέλευση - Εγγραφές
- 9.30 - 9.40 Καλωσόρισμα , **Κ. Καρράς**, Πρόεδρος της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
- 9.40 - 9.55 Τοποθέτηση στο θέμα, **Καθηγ. Μ. Σκούλλος**, Ομότιμος Πρόεδρος της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
- 9.55 - 10.10 Χαιρετισμός, **Μ. Χατζηγιαννάκης**, Δήμαρχος Σκύρου
- Εισηγήσεις**
- 10.10 - 10.30 “Η σημερινή κατάσταση του πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων – Πρόταση διαχείρισης Δήμου Σκύρου”
Ν. Κρητικός, γεωπόνος, Δήμος Σκύρου
- 10.30 - 11.00 “Παρουσίαση συμπερασμάτων μελέτης εκτίμησης της γενετικής βιοποικιλότητας του πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων ”
Καθηγ. Μ. Αυδή, Α.Π.Θ. Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Ζωϊκής Παραγωγής
Καθηγ. Γ. Μπάνος, Α.Π.Θ. Τμήμα Κτηνιατρικής
- 11.00 - 11.30 **Διάλειμμα – Καφές**
- Εισηγήσεις (... συνέχεια)**
- 11.30 - 12.00 “Παρουσίαση της Οικονομοτεχνικής Μελέτης για τη βιωσιμότητα του πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων”
Ε. Ευεργέτης, γεωπόνος, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
- 12.00 - 12.10 Σύνοψη των κυριότερων σημείων των εισηγήσεων
Καθηγ. Μ. Σκούλλος, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
- Τοποθετήσεις**
- 12.10 - 13.00 Εκπρόσωποι φορέων
- **Ομ. Καθηγ. Α. Ζαφράκας**, Α.Π.Θ.
- **Αν. Καθηγ. Ι. Μενεγάτος**, Γ.Π.Α.
- **Λέκτωρ Θ.Γ. Αντίκας**, Ιππίατρος, Α.Π.Θ.
- **Σ. Δημητριάδη - Steen**, Silva Project, Κέρκυρα
- **Κ. Μώρος**, Αγρόκτημα ΑΜΦΙΚΑΙΑ
- **Α. Κόντης**, Εκδότης περιοδικού «ΤΟ ΑΛΟΓΟ»
- Εκπρόσωποι Ιππικών Ομοσπονδιών
- 13.00 - 14.30 **Συζήτηση - Συμπεράσματα**
- 14.30 **Συνέντευξη Τύπου**

1

Καλωσόρισμα

Κώστας Καρράς, Πρόεδρος της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κύριε Δήμαρχε Σκύρου, φίλες και φίλοι, σας καλωσορίζω εκ μέρους της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς στη σημερινή Ημερίδα για το Σκυριανό Αλογάκι, ίσως ένα από τα πιο όμορφα και τα πιο αγαπημένα ζώα της χώρας μας, που όμως, όπως τόσα άλλα είδη κινδυνεύουν με εξαφάνιση.

Η δική μου αποστολή, σήμερα, δεν είναι να μιλήσω για το Σκυριανό Αλογάκι -αυτό θα το κάνουν οι επόμενοι ομιλητές- αλλά να πω κάποια πράγματα για την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ στο χώρο της οποίας βρισκόμαστε σήμερα. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς ιδρύθηκε το 1972, συμπληρώνει 32 χρόνια ζωής και έχει την εξής σημαντική διαφορά με άλλες αξιόλογες περιβαλλοντικές οργανώσεις: ότι ενδιαφέρεται για την προστασία και την ανάδειξη τόσο του φυσικού όσο και του δομημένου περιβάλλοντος, για την αρχιτεκτονική και την πολιτιστική κληρονομιά, όπως επίσης για τη φύση, τη ρύπανση και όλα τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα. Ασχολείται δε, από τα πρώτα της χρόνια, με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, στην οποία έγιναν πολύ μεγάλα βήματα προς τα εμπρός, επί της προεδρίας του Μιχάλη Σκούλλου, σήμερα ομότιμου προέδρου.

Θέλω να τονίσω, ότι τόσο στις πρόσφατες δράσεις της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ όσο και στις μελλοντικές θα βρείτε ποικιλία θεμάτων, τα οποία φαίνονται εκ πρώτης όψεως πολύ διαφορετικά. Στις 1-2 Απριλίου 2004, στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, είχαμε ένα σημαντικό συνέδριο, με τους καλύτερους ομιλητές νομίζω, που έχει να προσφέρει η Ελλάδα, για το θέμα «Βιώσιμη Ανάπτυξη, Ενέργεια και Μεταφορές». Την αμέσως επόμενη μέρα, 2 Απριλίου, δείξαμε για πρώτη φορά, μία ταινία της Λυδίας Καρρά, «Φωνή του Αιγαίου», που μιλάει για τα τεράστια χωροταξικά προβλήματα των νησιών του Αιγαίου, όπου γίνεται αλόγιστη ανοικοδόμηση, απόλυτα ενάντια στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο τελευταίο δελτίο μας, το κύριο άρθρο πραγματεύεται το θέμα του βαμβακιού διεθνώς, αλλά και σε σχέση με την προτεινόμενη εκτροπή του Αχελώου, έργο την υλοποίηση του οποίου η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ έχει πολεμήσει τόσα χρόνια.

Σήμερα, συζητάμε για το Σκυριανό Αλογάκι, σε μία εβδομάδα από σήμερα, ακριβώς σε αυτή την αίθουσα, θα συζητούνται οι χώροι των αγώνων της αρχαιότητας, όχι μόνο η Ολυμπία αλλά και η Νεμέα, οι Δελφοί, τα Ίσθια κ.λπ.. Αυτό σας δίνει, συνοπτικά, τις δραστηριότητές, και το εύρος των ενδιαφερόντων της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ, η οποία ως μη κερδοσκοπική μη κυβερνητική οργάνωση, αντιπροσωπεύει μια άλλη φιλοσοφία ζωής, υπέρ της ποιότητας,



της προστασίας της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και βεβαίως, της προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης.

Θα ήθελα τέλος να καλωσορίσω, ιδιαίτερα τον Δήμαρχο της Σκύρου που είναι σήμερα κοντά μας και συμμετέχει στην προσπάθεια αυτή. Διότι εμείς πιστεύουμε, ότι το Σκυριανό Αλογάκι δεν είναι μόνο ένας πρεσβευτής του ονόματος της Σκύρου στην Ελλάδα, αλλά ότι μπορεί να προσφέρει στη Σκύρο και τους κατοίκους της πολύ περισσότερα.

Σας καλωσορίζω όλους εδώ, εύχομαι να περάσουμε μία πολύ ενδιαφέρουσα ημέρα, και παραδίδω τον λόγο στον κ. Σκούλλο.



Εισαγωγή στο θέμα

Καθηγ. Μιχαήλ Σκούλλος, Ομότιμος Πρόεδρος της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ευχαριστώ πολύ τον αγαπητό πρόεδρο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ, κ. Κώστα Καρρά. Δεν θα πάρω άλλο χρόνο για την ίδια την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και τους στόχους που υπηρετεί, απλά ήθελα, συμπληρώνοντας, να πω ότι η Εταιρεία δραστηριοποιείται και εκτός Αθηνών με ένα μεγάλο παράρτημα στη Θεσσαλονίκη, και αρκετές επιτροπές σε διάφορα άλλα μέρη της χώρας. Σε ένα χαιρετισμό που μας έστειλε το Παράρτημα Θεσσαλονίκης για τη σημερινή Ημερίδα, μιλά για την ανάληψη εκ μέρους του και σε συνεργασία με το Δήμο Κουφαλίων Θεσσαλονίκης μιας σειράς πιλοτικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων για την αξιοποίηση της νησίδας φράγματος Αξιού για τα εκεί άγρια άλογα, και επισημαίνει ότι τα αποτελέσματα της σημερινής συνάντησης θα τους είναι ιδιαίτερα χρήσιμα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ από το 1998, έχει επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στην προστασία και διάσωση, των ελληνικών φυλών αλόγων, που παρά τις προσπάθειες πολλών φορέων δεν έχει γίνει απόλυτα κατανοητή η ανάγκη για την προστασία τους. Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι μιλάμε για τα αυτόχθονα άλογα των ελληνικών φυλών, τους απόγονους του θρυλικού Βουκεφάλα, και όλων εκείνων που βλέπουμε στα μουσεία σε διάφορες απεικονίσεις και μας γεμίζουν περηφάνια και χαρά.

Αυτά όμως τα λίγα αυτόχθονα άλογα που απομένουν φαίνεται ότι κινδυνεύουν με εξαφάνιση. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ αισθάνθηκε ως υποχρέωσή της να βοηθήσει σε συνεργασία με άλλους φορείς, με ειδικούς επιστήμονες και ιδιώτες προς την κατεύθυνση της προστασίας και διάσωσης των ελληνικών φυλών αλόγων.

Πρέπει να πούμε ακόμη, ότι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού είναι σίγουρα ένα από τα πολύ σημαντικά εργαλεία προς την κατεύθυνση αυτή, διότι δημιουργεί και τη δέουσα πολιτική συνηγορία και πίεση, αν θέλετε, πάνω στο θέμα.

Συνεχίζοντας, λοιπόν, τις προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ προσπάθησε να εξασφαλίσει κάποια προγράμματα μεταξύ των οποίων και ένα πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από το ΥΠΕΧΩΔΕ στου οποίου την ολοκλήρωση βρισκόμαστε. Ουσιαστικά, η σημερινή Ημερίδα εντάσσεται στα πλαίσια του προγράμματος αυτού με τον γενικότερο τίτλο « Σχέδιο δράσης για τη μελέτη και προστασία του πληθυσμού του Σκυριανού Αλόγου». Το πρόγραμμα αυτό εκπονείται από την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, με την πολύτιμη συνεργασία του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, του Τμήματος Γεωπονίας, Τομέα Ζωικής Παραγωγής, με υπεύθυνη την Καθηγήτρια κα Μένη Αυδή, με την οποία η συνεργασία μας



υπήρξε πάρα πολύ επιτυχής και ελπίζουμε να συνεχιστεί και στο μέλλον. Και μαζί, βεβαίως και κυρίως, με το Δήμο Σκύρου, του οποίου επίσης το Δήμαρχο, θέλω και εγώ να καλωσορίσω.

Το Πρόγραμμα αυτό, χρηματοδοτήθηκε από τη Διεύθυνση Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕ-ΧΩΔΕ, στα πλαίσια προκήρυξης δράσεων για την «Προστασία του Περιβάλλοντος και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη». Στόχος του είναι η προστασία και η διατήρηση του απειλούμενου με εξαφάνιση πληθυσμού του Σκυριανού Αλόγου, μέσω της εκπόνησης μελέτης για τη βιωσιμότητα του είδους και εκτίμησης της γενετικής βιοποικιλότητας του πληθυσμού, στοιχείου απαραίτητο για την επιβίωση του είδους.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει:

1. Την προετοιμασία και έκδοση ενός ενημερωτικού φυλλαδίου για το Σκυριανό Αλογάκι.
2. Την έκδοση των αναλυτικών πρακτικών της σημερινής Συνάντησης.
3. Την εκπόνηση Οικονομοτεχνικής Μελέτης για την βιωσιμότητα του πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων της οποίας τα κυριότερα σημεία και συμπεράσματα θα παρουσιαστούν αργότερα από το συνεργάτη της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ, κ. Ε. Ευεργέτη, γεωπόνο.
4. Την αποτύπωση της γενετικής βιοποικιλότητας του Σκυριανού αλόγου, περιλαμβάνοντας καταμετρήσεις, περιγραφή φαινοτυπικών χαρακτηριστικών, συντελεστή αιμομιξίας κ.λπ. Τη μελέτη έχει αναλάβει το Α.Π.Θ. και τα αποτελέσματα της θα παρουσιαστούν στη συνέχεια από την Καθηγ. Μένη Αυδή.
5. Τη διοργάνωση της σημερινής Ημερίδας, της οποίας, τα αποτελέσματα θα ανακοινωθούν και στον τύπο, αλλά και μέσω των δύο εκδόσεων που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Τί περιμένουμε από αυτό το πρόγραμμα;

- Την αρχή ενός νέου κύκλου ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.
- Την κατάρτιση μιας εμπεριστατωμένης μελέτης, που θα προτείνει λύσεις και θα δίνει κατευθύνσεις για την επίτευξη της βιωσιμότητας του απειλούμενου με εξαφάνιση πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων.
- Μία πρώτη εκτίμηση της γενετικής βιοποικιλότητας του Σκυριανού Αλόγου και ένα προσδιορισμό του ποσοστού αιμομιξίας του πληθυσμού.
- Προτάσεις για τη βελτίωση της αναπαραγωγής των ζώων και συμβολή στην έρευνα που αφορά τους υπό εξαφάνιση μικρούς πληθυσμούς.
- Προώθηση της συνεργασίας και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των διαφόρων φορέων.
- Μια ευρύτερη συναίνεση και προώθηση των πρώτων μέτρων προστασίας του είδους, με βάση τη μελέτη βιωσιμότητας, η οποία ελπίζουμε να αποτελέσει έναν πιλότο για την εφαρμογή ανάλογων μέτρων προστασίας και σε άλλες φυλές ελληνικών αλόγων.
- Τέλος τη δημοσιοποίηση της όλης προσπάθειας με όλη την αναγκαία τεκμηρίωση για να συνεχιστεί.

Παίρνοντας λίγο μία απόσταση από όσα έχουν γίνει μέχρι σήμερα τόσο από εμάς όσο και από άλλους φορείς, διαπιστώνει κανείς ότι λίγα είναι εκείνα που μπορούν να θεωρηθούν καινοτόμα. Θα ήθελα λοιπόν, με την ευκαιρία αυτή να επισημάνω αυτό που η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ θεωρεί σήμερα ως **νέα πρόταση** και σχετίζεται με την **ανάγκη ενός γενικού μητρώου καταγραφής των αλόγων**. Πιστεύουμε, και το καταθέτουμε εδώ σήμερα, ότι το στοιχείο το οποίο θα κάνει, κατά την άποψή μας, τη διαφορά είναι όχι μόνο το γενικό μητρώο καταγραφής των αλόγων, αλλά και η **ταυτόχρονη έκδοση πιστοποιητικού γνησιότητας (pedigree)**, το οποίο θα αφορά όλα τα άλογα, οπουδήποτε κι αν έχουν γεννηθεί. Δηλαδή, **θα πρέπει ο Δήμος της Σκύρου μαζί με τους αρμόδιους φορείς, και τους εκτροφείς της Σκύρου, πλαισιωμένοι από ειδικούς επιστήμονες, ενδεχομένως και του εξωτερικού, να είναι οι κάτοχοι της σφραγίδας του πιστοποιητικού γνησιότητας (pedigree)**. Αυτό το πιστοποιητικό έχει αξία οικονομική και θα έχει όλο και μεγαλύτερη, όσο το άλογο γίνεται πιο γνωστό.

Εμείς πιστεύουμε ότι το Σκυριανό Άλογο δεν θα πρέπει να μείνει περιορισμένο στη Σκύρο. Θα πρέπει να μπορεί να πάει παντού, φτάνει να είναι εξασφαλισμένη με αδιάβλητο τρόπο η σφραγίδα γνησιότητας και η έκδοση σχετικού πιστοποιητικού από το Δήμο Σκύρου, έτσι ώστε και η γενεαλογία και η πιστοποίηση να είναι πλήρης. Είμαι βέβαιος ότι θα υπάρξει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον τόσο από διάφορα μέρη της Ελλάδος όσο και από το εξωτερικό για την παρουσίαση των ζώων που θα συνοδεύονται από πιστοποιητικό γνησιότητας.

Μια μεγάλη προοπτική πολλών και ουσιαστικών μελλοντικών δραστηριοτήτων γύρω από το άλογο, θα ανοίξει, φτάνει να εξασφαλιστεί η σωστή και ελεγχόμενη αναπαραγωγή και εκτός Σκύρου. Ξέρουμε ότι ήδη γίνονται σοβαρότατες και επιτυχημένες προσπάθειες στο Α.Π.Θ., στην Κέρκυρα και αλλού. Αυτό δεν σταματά και δεν δυσκολεύει καθόλου το όλο εγχείρημα, αρκεί η αναπαραγωγή που γίνεται τόσο στο νησί της Σκύρου όσο και εκτός αυτού:

- να είναι απόλυτα ελεγχμένη,
- να διασφαλίζεται, μέσα από τη γνώση των ειδικών φορέων, ο περιορισμός της αιμομιξίας,
- να υπάρχει πιστοποιητικό γνησιότητας που θα διέπεται από τους πιο αυστηρούς κανόνες που εφαρμόζονται διεθνώς και που εξασφαλίζουν και την αντίστοιχη οικονομική αξία των αλόγων.

Θεωρώ ότι τα παραπάνω είναι τα νέα στοιχεία τα οποία καταθέτουμε σήμερα ως ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και νομίζω ότι ίσως είναι το κλειδί της επιτυχίας.

Ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας.





Χαιρετισμός Δημάρχου Σκύρου

Μιλτιάδης Χατζηγιαννάκης, Δήμαρχος Σκύρου

Καλημέρα. Κατ' αρχήν, θέλω να ευχαριστήσω ολόψυχα την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και το Τμήμα Γεωπονίας, Τομέα Ζωικής Παραγωγής του Α.Π.Θ. για την πρωτοβουλία οργάνωσης αυτής της Ημερίδας, καθώς επίσης το ΥΠΕΧΩΔΕ και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για την υποστήριξή τους, η οποία πιστεύω να συνεχιστεί και να ενισχυθεί.

Αρχίζοντας τη σύντομη αναφορά μου, θέλω να διαβεβαιώσω ότι θα είμαστε στην πρώτη γραμμή για την υλοποίηση των όποιων αποτελεσμάτων προκύψουν από τη σημερινή ημερίδα και θα φροντίσουμε να αναπληρώσουμε το χαμένο δρόμο. Δεν θα αναφερθώ σε όλες τις φυσικές ομορφιές του νησιού, ούτε στη διαχρονικότητα της πλούσιας πολιτιστικής μας κληρονομιάς, θα περιοριστώ μόνο στο Σκυριανό Αλογάκι, που είναι ένα γνώρισμα της Σκύρου. Θα σας καλέσω να έρθετε να το δείτε και να ανταμειφθείτε.

Στο παρελθόν τα αλογάκια τα χρησιμοποιούσαμε τους καλοκαιρινούς, κυρίως, μήνες για το αλώνισμα του κριθαριού, του σταριού και της φάβας και το Δεκαπενταύγουστο, με τις γιορτές, τις ιπποδρομίες, τις ιπποδείξεις και τις βραβεύσεις για το καλύτερο άλογο ανά κατηγορία. Όλα τα άλογα ανήκαν σε ιδιώτες, όπως και σήμερα, αλλά λίγοι ήσαν αυτοί που τα διατήρησαν μετά την εκμηχάνιση της γεωργίας και την είσοδο της αλωνιστικής μηχανής. Μετά τον αλωνισμό και τις επιδείξεις, τα πήγαιναν στο Νότιο τμήμα του νησιού στο Βουνό, το οποίο, σε αντίθεση με το πευκόφυτο Βόρειο τμήμα, είναι εντελώς ξηρό, βραχώδες με θαμνώδη βλάστηση, κυρίως πουρνάρι, σφενδάμη, ελιά, λιόπερνο, αφάνα, θυμάρι και άλλα. Εκεί λοιπόν, στο βουνό Κόχυλας, συνολικής έκτασης 70.000 στρεμμάτων, όπου τα μισά, 35.000, είναι βοσκήσιμη έκταση, ζούσαν και ζουν σε αγέλες τα Σκυριανά αλογάκια, από το Σεπτέμβριο έως το τέλος του Μάη. Μετά στέρευαν οι φυσικές στέρνες και κατέβαιναν στη μοναδική πηγή της περιοχής, τη Νύφη όπου και τα έπιαναν οι ιδιοκτήτες τους. Κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου γινόταν και η αναπαραγωγή οπότε εάν ένα θηλυκό συνοδευόταν από ένα πουλάρι τότε αυτοδίκαια το πουλάρι πήγαινε στον ιδιοκτήτη του θηλυκού. Η απαγόρευση εξαγωγής των θηλυκών και αρσενικών ισχύει με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας από το 1948, βάση του νομοθετικού διατάγματος 1360 του 1942, περί βελτίωσης και ανάπτυξης της παραγωγής των μονόπλων. Σήμερα συνεχίζεται η απαγόρευση εξαγωγής των θηλυκών ενώ επιτρέπεται με ειδική άδεια η εξαγωγή των αρσενικών. Το Σκυριανό αλογάκι έχει ενταχθεί στον κανονισμό της ΕΟΚ 2078 του 1992, περί διατήρησης σπανίων ειδών αγροτικών ζώων και μέχρι το 2002 υπήρχε επιδότηση 40.000 δραχμών το χρόνο για κάθε άλογο ηλικίας άνω των 6 μηνών.



Με πιστώσεις του Υπουργείου Γεωργίας και της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης του Νομού και σε συνεργασία με την προηγούμενη Δημοτική Αρχή έχει περιφραχθεί ένας δημοτικός χώρος, περίπου 140 στρεμμάτων, με σκοπό να λειτουργήσει ως πυρήνας αναπαραγωγής και επισκεψιμότητας. Αυτούς τους 16 μήνες που είμαστε στο Δήμο, εκείνο που κατορθώσαμε είναι να επισπεύσουμε όλες τις διαδικασίες μελετών, κτιριολογικές, μηχανολογικές, περιβαλλοντικές, ώστε να δημιουργήσουμε ένα χώρο διατήρησης, αναπαραγωγής και επισκεψιμότητας του Σκυριανού αλόγου και μετά από, ειλικρινά, μεγάλους κόπους και μεγάλη επιμονή και, κυρίως, του γεωπόνου του Δήμου, να εντάξουμε την προσπάθεια αυτή σε Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, με το ποσό των 280.000 ευρώ. Άρα λοιπόν, αυτή τη στιγμή, έχουμε τις μελέτες, έχουμε το χώρο και τα πρώτα χρήματα, συνολικά περίπου 360.000 ευρώ για την κατασκευή των έργων υποδομής. Στο χώρο αυτό θα φιλοξενοούνται τρία αρσενικά και περίπου 20 θηλυκά, τα πιο αντιπροσωπευτικά της φυλής, σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Θα υπάρξουν, φυσικά, και λειτουργικά έξοδα, τα οποία δεν μπορούν να καλυφθούν από το συγκεκριμένο μέτρο, θα δούμε λοιπόν τι μπορεί ο Δήμος να καλύψει, και πιθανότατα να ζητήσουμε τη βοήθειά σας.

Η δημιουργία του έργου αυτού είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη της φυλής, γιατί όπως προανέφερα στη βοσκήσιμη γη των 35.000 στρ., βόσκουνε ήδη και 18.000 αιγοπρόβατα, με αποτέλεσμα, με την υπερβόσκηση το τοπίο συνεχώς να υποβαθμίζεται. Η περιοχή αυτή ανήκει στη Μονή Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους, η οποία έχει κάνει αίτηση για ένταξη στον κανονισμό Ευρωπαϊκής Ένωσης 1257 του 1999, περί μακροχρόνιας παύσης εκμετάλλευσης γαιών για να περιφραχθούν 10.000 στρέμματα και να απαγορευθεί η βόσκηση σε αυτή την περιοχή για 20 χρόνια. Η αίτηση αυτή όμως δεν προχώρησε. Ένα μέρος, επίσης, έχει προταθεί για ένταξη στο Δίκτυο Natura 2000 ως περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλους. Άρα λοιπόν η υπερβόσκηση του βιοτόπου και ο μη έλεγχος της αναπαραγωγής (πολλές φορές γεννιούνται μουλαράκια), είναι τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα Σκυριανά Αλογάκια στο νησί μας.

Επίσης, από ένα άλλο μέτρο του ίδιου ολοκληρωμένου προγράμματος ΟΠΑΑΧ, μπορέσαμε και εξασφαλίσαμε 35.000 ευρώ για να αναβιώσουμε τις γιορτές και τις βραβεύσεις του Σκυριανού Αλόγου ώστε να δώσουμε ένα επιπλέον κίνητρο στους ιδιοκτήτες.

Θέλω να τελειώσω τη σύντομη παρέμβαση μου με μια ιδιαίτερη μνεία στο συνεργάτη γεωπόνο του Δήμου μας, κ. Νίκο Κρητικό. Είμαι ειλικρινά ευτυχής που έχω τέτοιους συνεργάτες. Μόλις, ανέλαβα το Δήμο, πριν από 16 μήνες, ο κ. Κρητικός δούλεψε κατά κύριο λόγο ως ανταποκριτής του ΟΑΕΔ. Υποσχέθηκα πως θα τον αποδεσμεύσω, υλοποίησα την αποδέσμευσή του και ήδη εδώ και δύο μήνες, ασχολείται και θα ασχοληθεί κύρια, με την προώθηση των έργων που σχετίζονται με το Σκυριανό Αλογάκι. Είμαι σίγουρος ότι με τέτοιους συνεργάτες θα ευοδωθούν οι προσπάθειές μας.

Ευχαριστώ πολύ.



“Η σημερινή κατάσταση του πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων, πρόταση διαχείρισης Δήμου Σκύρου”

Νίκος Κρητικός, Γεωπόνος, Δήμος Σκύρου

Κύριε Πρόεδρε, κύριε Δήμαρχε, κυρίες και κύριοι, σας ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση, σας ευχαριστώ κύριε Δήμαρχε για τα καλά σας λόγια. Είμαι εδώ να σας μιλήσω για το Σκυριανό αλογάκι, την κατάσταση του πληθυσμού και τις προτάσεις που κάνει ο Δήμος Σκύρου, για την προστασία και διατήρηση αυτού του είδους.

Το Σκυριανό Αλογάκι, κατά τον κύριο Γκιθκόπουλο, εισήχθη στη Σκύρο τον 5^ο αιώνα π.Χ. Ήταν ένα άλογο που υπήρχε παντού στην Ελλάδα αλλά με τα χρόνια και την εξέλιξη έγινε μικρότερο λόγω των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης στη Σκύρο. Κατά τον κύριο Alex Copland, ο οποίος μελέτησε και μελετάει το Σκυριανό Αλογάκι και το συγκρίνει πολύ με τα Exmoor πόνι, το Σκυριανό Αλογάκι είναι δείγμα των ορεσίβιων αλόγων, που κατεβήκαν μέσω της Ασιατικής ορεινής αλυσίδας στη Νότιο - Ανατολική Ευρώπη. Οι κοινωνικές συνθήκες ήταν τέτοιες, που, ενώ από όλη την Ελλάδα εξαφανίστηκε παρέμεινε μόνο στο νησί της Σκύρου και αυτό, διότι οι κάτοικοι το είχαν ως εργαλείο, είχε δηλαδή οικονομικό αποτέλεσμα για αυτούς. Οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες βοήθησαν στην επιβίωσή του, αλλά οι ίδιες, δυστυχώς, οικονομικές συνθήκες τώρα, το οδηγούν στην εξαφάνιση γιατί πλέον δεν χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία.

Το 1830, είχε αναφερθεί ότι ο πληθυσμός τους έφτανε τα 7.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός όμως, θεωρείται σήμερα υπερβολικός γιατί εκτός των άλλων δεν έφτανε και η βόσκηση που υπήρχε για να τα θρέψει. 7.000 άλογα ζήτησε η Σκύρος ως αποζημίωση για τα άλογα που τις πήραν για τον αγώνα της Επανάστασης. Υπολογίζεται ότι τότε πρέπει να υπήρχαν γύρω στα 1.000 ζώα. Το 1896, μετά από επίσκεψη του κύριου Πέτρου Κωνσταντινίδη, Διευθυντή της Κτηνιατρικής Κλινικής του Υπουργείου Γεωργίας, στη Σκύρο, εκδίδεται δελτίο από το Υπουργείο Γεωργίας, που δυστυχώς δεν αναφέρει αριθμό αλόγων. Αναφέρει όμως κάτι πολύ σημαντικό: ότι στο νησί της Σκύρου υπήρχαν τρεις κατηγορίες αλόγων (1) τα αυτόχθονα Σκυριανά, ύψους μέχρι 1,15 μ., (2) τα αραβικά – τα ξενικά, όπως τα ονομάζανε που φέρανε οι Σκυριανοί στο νησί για να γίνει επιμειξία και να ψηλώσει η φυλή (διότι οι Σκυριανοί θέλανε να ψηλώσουνε τη φυλή τότε), και (3) οι μιγάδες που προήρθαν από τη διασταύρωση των αυτόχθονων σκυριανών με τα αραβικά, ύψους από 1,20 ως 1,25 μ.



Αποδεικνύεται δηλαδή ότι ήδη από το 1896 είχε γίνει εισαγωγή άλλων αλόγων στο νησί. Επομένως ποιά ακριβώς είναι το Σκυριανό Άλογο στο οποίο θα μπορούμε να δίνουμε πιστοποιητικό γνησιότητας δεν είναι ξεκάθαρο.

Σημερινή κατάσταση: όπως είπε ήδη και κος Δήμαρχος, το άλογο έχει ενταχθεί στον κανονισμό 2078 του 1992, ως επισφαλής φυλή, και ο κάθε ιδιοκτήτης έπαιρνε, μέχρι το 2002, 40.000 δραχμές ετησίως. Για να ενταχθούν τα άλογα στον κανονισμό αυτό, έγινε μια συνολική απογραφή το 1997 και το 1998. Στην απογραφή αυτή μετρήθηκαν 150 άλογα και 31 πουλάρια. Τις επόμενες χρονιές οι ιδιοκτήτες έκαναν αιτήσεις για να συνεχίσουν να είναι στο μέτρο, αλλά δεν γινόταν συνολικές απογραφές. Στις τελευταίες δηλώσεις του 2002, εμφανίζονται 184 άλογα, 120 θηλυκά και 64 αρσενικά. Δεν είναι όμως εξακριβωμένος ούτε αυτός ο αριθμός. Προσωπικά υπολογίζω ότι **τα άλογα στη Σκύρο, σήμερα, πρέπει να είναι γύρω στα 110 έως 150.**

Τα άλογα διαβιούν στο όρος Κόχυλας, στην περιοχή Άρη. Βάση των δηλώσεων που έχουν κάνει οι παραγωγοί αιγοπρόβειου κρέατος, 18.585 πρόβατα βόσκουν σε μία έκταση 35.000 στρεμμάτων, δηλαδή η πυκνότητα βόσκησης, αυτή τη στιγμή, είναι 2,4 στρ. ανά ζώο. Αυτό σημαίνει μία τρομερή υπερβόσκηση. Τα πουρνάρια στο βουνό, είναι πουρνάρια μποντζάι, διότι όποιο καινούργιο φυλλαράκι βγαίνει, εξαφανίζεται από τα κατσίκια. Μπορεί να δείτε πουρνάρι μεγάλο σε ηλικία, το οποίο είναι ανάγλυφο, χωρίς καθόλου διεισδυτικότητα, έχει δηλαδή γίνει ένα αγκάθι. Πολλές φορές μερικά κατσίκια είναι τόσο δυνατά και έξυπνα που ανεβαίνουν πάνω στα πουρνάρια και περπατάνε σ' αυτά. Ως εκ τούτου, **το ένα μεγάλο πρόβλημα των Σκυριανών Αλόγων, είναι ο υπερβόσκησης βόσκότοπος.**

Το δεύτερο μεγάλο πρόβλημα είναι η μη ελεγχόμενη αναπαραγωγή. Τα άλογα ζουν στο βουνό με εθιμικό δίκαιο και κανονιστική πράξη του 1954 του Δήμου Σκύρου, που επιτρέπει την ελεύθερη διαβίωση. Δηλαδή ο κάθε ιδιοκτήτης μόνοπλου μπορεί να αφήνει στο Βουνό όποιο ζώο θέλει, χωρίς να πληρώνει τίποτα. Έτσι λοιπόν, επειδή πλέον υπάρχει κοινωνική απαξίωση και στα γαϊδούρια, έχει γεμίσει το βουνό και με γαϊδούρια. Τα γαϊδούρια είναι πιο δυνατά πολλές φορές από τα άλογα, δεν αφήνουν να γίνονται επιβάσεις μεταξύ αλόγων και έτσι γεννιούνται μουλαράκια. Στο τέλος, αντί να έχουμε αλογάκια πόνι θα έχουμε μουλαράκια πόνι, μουλαράκια Σκυριανά. Σκεφτείτε ότι στις δηλώσεις γεννήσεων το 2003, που έγιναν βέβαια σε φιλικό και ανεπίσημο επίπεδο διότι έχει σταματήσει το πρόγραμμα των επιδοτήσεων, είχαμε μόνο 7 δηλώσεις για αλογάκια, και όχι στο Βουνό -τα περισσότερα είχαν γεννηθεί σε κτήματα-, ενώ το 2002 οι γεννήσεις ήταν 10. Όταν επισκεφθήκαμε το βιότοπο με την ομάδα της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ τον Μάρτιο που μας πέρασε, είδαμε μόνο ένα αλογάκι, αλλά περισσότερα μουλαράκια. Βλέπουμε λοιπόν ότι ο πληθυσμός των αλόγων μειώνεται διαρκώς.

Ένα τρίτο πρόβλημα είναι ότι τα άλογα δεν προσφέρουν πλέον καμία οικονομική ενίσχυση στους ιδιοκτήτες τους, έχουν απαξιωθεί τελείως. Όταν μάλιστα οι ιδιοκτήτες έμαθαν ότι δεν πληρώθηκε η επιδότηση για το 2002 και δεν προβλέπεται νέα, η απάντησή τους ήταν «και τι να τα κάνω εγώ τα άλογα, θα τα παρατήσω, δεν τα θέλω...». Έτσι τώρα τα έχουν αφήσει όλα ελεύθερα στο βουνό. Το καλοκαίρι, όταν στερεύουν τα νερά, και κατεβαίνουν κάτω, ο αγροφύλακας αναζητά τους ιδιοκτήτες για να μαζέψουν τα αλογά τους αλλά κανείς δεν ενδιαφέρεται.



Στο πρόγραμμα του Υπουργείου Γεωργίας, μέτρο 3.4, περί εκτατικοποίησης της κτηνοτροφίας, αναφέρεται ότι **πρέπει να υπάρξει μείωση της πυκνότητας της βόσκησης στα νησιά του Αιγαίου Πελάγους από 20 – 30%**. Ζητώ τη βοήθεια, κυρίως της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, ώστε να εφαρμοστεί το μέτρο αυτό και στη Σκύρο και να γίνει μία συνολική αντιμετώπιση του θέματος της υπερβόσκησης. Διότι εάν δε μειωθεί τουλάχιστον στο 20% - *αν και μελέτη που έχω στα χέρια μου για την υπερβόσκηση στο βουνό αναφέρει ότι η μείωση θα έπρεπε να είναι τουλάχιστον 30% με optimum 50%* - δεν θα μπορέσει να ανασάνει αυτός ο βιότοπος. Σε προσωπικές επαφές που είχα με κτηνοτρόφους της Σκύρου, διαπίστωσα ότι είναι θετικοί στο θέμα αυτό, διότι έχουν πολλά ζώα για τα οποία δεν επιδοτούνται και επομένως θα μπορούσαν να ανταποκριθούν σε μία τέτοια προσπάθεια.

Σχετικά τώρα με το **καινούργιο μέτρο 3.7 του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης για την επιδότηση των Σκυριανών αλόγων** πιστεύω ότι υπάρχει πρόβλημα, διότι κανείς νομίζω από τη Σκύρο δεν θα μπορέσει να πάρει τα προβλεπόμενα χρήματα. Ναι μεν είναι γενναία η επιχορήγηση, 410 ευρώ για κάθε ενήλικο άτομο το χρόνο, αλλά προϋποθέτει μισθωτήρια εκτάσεων 10 στρεμμάτων για κάθε άλογο. Κανείς δεν έχει 10 στρ. στη Σκύρο. Όλοι είναι μικροϊδιοκτήτες και κανείς δεν μπορεί να δεσμεύσει τη γη για το άλογό του. Αν πούμε ότι όλα τα αλογάκια ζούν στο βουνό σε 35.000 στρέμματα βοσκότοπο τότε η έκταση καλύπτει την ανάγκη του νόμου αλλά και πάλι μισθωτήρια δεν υπάρχουν γιατί όπως σας είπα ήδη πρόκειται για εθιμικό δίκαιο. Πιστεύω δηλαδή ότι οι αιτήσεις των Σκυριανών ιδιοκτητών για την επιδότηση θ' απορριφθούν εν τη γενέσει τους. Επίσης, το ίδιο μέτρο, ζητά από τους ιδιοκτήτες να δηλώνουν τουλάχιστον δύο γεννήσεις την πενταετία για τα θηλυκά και δύο επιβάσεις για τα αρσενικά. Μα αφού τα άλογα ζουν ελεύθερα στο βουνό και κάθε αρσενικό έχει μία αγέλη επτά ατόμων θηλυκών, δεν μπορούν να ξέρουν αν έχουν επιβάσεις τα αρσενικά και επίσης, όταν μιλάμε για δύο γεννήσεις την πενταετία, θα πρέπει να ξέρουμε και ποιος είναι ο πατέρας. Δυστυχώς αυτό το μέτρο δύσκολα θα προχωρήσει για τη Σκύρο. Μπορεί να προχωρήσει πάρα πολύ καλά για το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θα μπορούσε επίσης να είναι πολύ καλό και για το κέντρο αναπαραγωγής της κας Σύλβια Δημητριάδη- Steen στην Κέρκυρα, αλλά, δυστυχώς το μέτρο αναφέρει ως περιοχές διαβίωσης Σκυριανών αλόγων, μόνο τη Θεσσαλία, την Αττική, τη Θεσσαλονίκη και τη Στερεά Ελλάδα. Η Κέρκυρα δεν περιλαμβάνεται και έτσι η κα Steen, η οποία κάνει μία θαυμάσια δουλειά μένει έξω από το μέτρο αυτό.

Επίσης, **ένα άλλο ανασταλτικό στοιχείο για τη διατήρηση των αλόγων από τους ιδιοκτήτες τους είναι η αναχρονιστική Υπουργική Απόφαση του 1947, περί απαγόρευσης εξαγωγής θηλυκών αλόγων**. Διότι για μεν τα αρσενικά επιτρέπεται η εξαγωγή, οπότε ο ιδιοκτήτης θα πάρει κάποια οικονομική ενίσχυση, ενώ αντίθετα τα θηλυκά είναι υποχρεωμένος να τα κρατά και να τα θρέφει χωρίς συνήθως να έχει την απαραίτητη οικονομική δυνατότητα και ιδιαίτερα ενόψει της εφαρμογής του νέου νόμου που προβλέπει δύο γεννήσεις την πενταετία. Νομίζω ότι πρέπει πλέον να καταργηθεί η απαγόρευση εξαγωγής των θηλυκών και απλά να γίνει ελεγχόμενη, να ξέρουμε πού πηγαίνει το κάθε άλογο και να κρατάμε το σχετικό Μητρώο στο Δήμο Σκύρου. Το πρόβλημα βέβαια για το πιστοποιητικό γνησιότητας (pedigree) είναι ότι τουλάχιστον στη Σκύρο τις περισσότερες φορές δεν ξέρουμε ποιος είναι ο πατέρας γιατί η αναπαραγωγή γίνεται όταν τα άλογα είναι ελεύθερα στο Βουνό. Όταν έρχεται ο ιδιοκτήτης να δηλώσει ότι ένα θηλυκό γέννησε, στο 90% των περιπτώσεων, δεν ξέρει ποιος είναι ο πατέρας.



Ο Δήμος Σκύρου για να δώσει μια λύση στο σοβαρό αυτό θέμα, με χρήματα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και σε συνεργασία με τη Νομαρχία, περιέφραξε μία έκταση 150 στρ. κοντά στο λιμάνι και δημιούργησε εκεί τρεις ξεχωριστούς χώρους για τρία αρσενικά. Στόχος μας είναι να μπουν εκεί τα 3 αντιπροσωπευτικότερα αρσενικά και σε ένα μεγαλύτερο χώρο μία ομάδα 15 θηλυκών. Επιπλέον ο χώρος αυτός μπορεί να λειτουργήσει και ως νοσοκομείο και γηροκομείο των ζώων. Διότι είναι πολύ άσχημο θέαμα να βλέπει κανείς ζώα πεταμένα κυριολεκτικά στο δρόμο.

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι το εξής. Θέλουμε να βάλουμε για αναπαραγωγή 15 θηλυκά και 3 αρσενικά άλογα, τα πιο καθαρόαιμα της φυλής. Ποια είναι όμως αυτή η καθαρή Σκυριανή φυλή; Είναι η φυλή που δημιουργήθηκε από το 1890 όταν φέραμε ψηλά άλογα στο νησί; Η ζωοτεχνία του Δημητριάδη, αναφέρει για τα Σκυριανά Άλογα, ύψος από 0,98 έως 1,09 μ., χρώματα τάδε, δακτύλιοι στα πόδια, άσπρα σημάδια στο κεφάλι. Με βάση αυτά τα δεδομένα λοιπόν όλα τα άλογα που είναι κάτω από 1,09 μ., είναι Σκυριανά. Δυστυχώς, δεν είναι έτσι, πρέπει να προσεγγίσουμε το θέμα διαφορετικά. Ο Copland, ο οποίος μελέτησε τα Σκυριανά Άλογα ισχυρίζεται ότι τα πιο αντιπροσωπευτικά είναι αυτά που τελικά δεν έχουν κανένα άσπρο σημάδι, ούτε στο κεφάλι, ούτε στα πόδια, ούτε στις οπλές. Αυτά λοιπόν που δεν έχουν κανένα άσπρο σημάδι είναι τα αυθεντικά Σκυριανά. Βασίζεται όμως σε ανάλυση DNA αυτό; Η απάντηση είναι όχι δεν βασίζεται σε ανάλυση του DNA, είναι μόνο μία άποψη. Άλλη άποψη λέει, ότι είναι όλα Σκυριανά και ότι τα πιο μικρόσωμα είναι τα αντιπροσωπευτικά της φυλής. Από κάποιες παλιές φωτογραφίες, φαίνεται ότι προτιμούσαν αυτά που είχαν το άσπρο σημάδι. Σε παλιές φωτογραφίες διακρίνονται άλογα με καφέ και άσπρο σημάδι τα οποία προτιμούσαν διότι ίσως τα θεωρούσαν πιο γρήγορα.

Είναι λοιπόν αυτό ένα σημαντικό θέμα προς εξέταση και εδώ η συνεργασία και συμβολή του Α.Π.Θ. είναι σημαντική. Ο Δήμος θα φτιάξει το χώρο με τη βοήθεια του προγράμματος και κάποια στιγμή θα λειτουργήσει και θα φτάσουμε στο σημείο να επιλέξουμε τα άλογα που θα βάλουμε μέσα. Μέχρι τότε, λοιπόν, πρέπει να έχουμε λύσει αυτό το θέμα, ώστε να μην πέσει όλο αυτό το βάρος της ευθύνης επιλογής σε ένα ασήμαντο, φτωχό, ζωτέχνη όπως εγώ. Πρέπει να συνεργαστούν και ο κος Μενεγάτος και το Α.Π.Θ., για να δούμε τελικά ποιά άλογα θα επιλέξουμε, διότι δυστυχώς, αν συνεχιστεί η σημερινή κατάσταση, τότε σε λίγα χρόνια δεν θα υπάρχουν πια Σκυριανά Αλογάκια.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

**“Παρουσίαση συμπερασμάτων μελέτης εκτίμησης
της γενετικής βιοποικιλότητας του πληθυσμού
των Σκυριανών Αλόγων”**

Καθηγ. Μένη Αυδή, Α.Π.Θ. Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Ζωϊκής Παραγωγής
Καθηγ. Γεώργιος Μπάνος, Α.Π.Θ. Τμήμα Κτηνιατρικής

Θα ευχαριστήσω πρώτα το Δήμαρχο της Σκύρου που είναι εδώ. Από αυτά που είπε θεωρώ ότι θα προσπαθήσει τουλάχιστον να ευαισθητοποιήσει τους παραγωγούς. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον ομότιμο πρόεδρο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Καθηγ. Μιχαήλ Σκούλλο, και ιδιαίτερα τη κα Μπέσσυ Μαντζάρα, για την άσογη συνεργασία στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, το οποίο δυστυχώς είναι ένα πολύ μικρό πρόγραμμα. Θα ήθελα όμως να διαβεβαιώσω το Δήμαρχο Σκύρου ότι εμείς θα συνεχίσουμε την προσπάθεια μας όχι μόνο γιατί αγαπάμε τα άλογα, αλλά γιατί πρέπει να συνεχίσουμε. Ανεξάρτητα από το εάν υπάρχουν προγράμματα ή όχι, εμείς θέλουμε να βοηθήσουμε.

Θα προσπαθήσουμε να ευαισθητοποιήσουμε τους παραγωγούς. Αν όμως δεν το κατορθώσουμε, θα προσπαθήσουμε να κάνουμε κάτι πιο επιστημονικό σε συνεργασία με την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και, βέβαια, εύχομαι το Σκυριανό Αλογάκι να μην έχει την τύχη του πρόβατου της Χίου. Δεν υπάρχουν Χιώτικα πρόβατα πλέον στο νησί της Χίου και το Χιώτικο πρόβατο είναι το πιο παραγωγικό στη Μεσογειακή λεκάνη.

Πιστεύω ότι οι παραγωγοί έχουν από τη μεριά τους δίκιο. Είναι γνωστό, παγκόσμια, ότι μόνο όταν υπάρχει κάποιο κίνητρο για τους παραγωγούς, όπως π.χ. η επιδότηση, αρχίζουν σιγά-σιγά να ευαισθητοποιούνται, στο να συμβάλλουν και αυτοί με τα δικά τους μέσα στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, της αλυσίδας της ζωής και της πολιτιστική μας κληρονομιάς και παράδοσης.

Το θέμα που θα παρουσιάσω σήμερα είναι 100% επιστημονικό, αλλά στις προτάσεις μας υπάρχουν σημεία τα οποία αφορούν και τον παραγωγό, και το Δήμαρχο Σκύρου αλλά και όλο το νησί.

Είναι γνωστό ότι η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και η απειλή αρκετών ειδών στην Ευρώπη με εξαφάνιση, οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) στο να δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και στην έκδοση κανόνων για τους υπό εξαφάνιση πληθυσμούς άγριων ζώων και πουλιών. Το Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον που έχει υιοθετηθεί από την Ε.Ε. θέτει σαν προτεραιότητα τα θέματα της κλιματικής αλλαγής,



του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας, της υγείας, της διαχείρισης των φυσικών πόρων και της διατήρησης και αύξησης των αυτοχθόνων σπανίων φυλών υπό εξαφάνιση. Όταν λέμε σπάνια φυλή "small population", αυτό που οι γενετιστές -τουλάχιστον με την αγγλική παιδεία που έχω και εγώ - εννοούμε φυλές που αποτελούνται από πληθυσμό 100 ατόμων περίπου. Τέτοια είναι η φυλή της Σκύρου. Η Ε.Ε. για να προστατεύσει και να διατηρήσει τον αριθμό των ζώων που απόμειναν, εξέδωσε το '92 αυτόν τον κανονισμό, βάση του οποίου το Σκυριανό Αλογάκι προστατεύεται και επιδοτείται ταυτόχρονα, διότι χωρίς την επιδότηση δεν είναι εύκολο να ευαισθητοποιηθούν οι παραγωγοί. Αν ήταν εδώ οι ίδιοι θα έλεγαν χίλιους ειδικούς λόγους για τους οποίους εγκαταλείπουν τα ζώα. Μέσω της επιδότησης λοιπόν, δίνονται κίνητρα για την αύξηση του πληθυσμού των ζώων και την διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Όπως είπε ο κος Κρητικός, χωρίς κατάλληλες επιστημονικές μελέτες δεν μπορούμε πλέον να πούμε με βεβαιότητα ποια ακριβώς είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της Σκυριανής φυλής. Συνήθως, λέμε ότι το ύψος δεν πρέπει να υπερβαίνει το 1 μ.. Σχετικά με το χρώμα, κάποιος επιστήμονας μπορεί να πει ότι είναι μονόχρωμα. Κάποιος άλλος όπως ο κ. Μπάνος, και θα ήθελα με την ευκαιρία αυτή να τον ευχαριστήσω επειδή είναι σημαντικός συνεργάτης και η παρούσα μελέτη δεν θα μπορούσε να γίνει χωρίς αυτόν, θεωρεί ότι τα Σκυριανά αλογάκια μπορεί να έχουν διάφορα χρώματα. **Για να σώσουμε επομένως μία φυλή, πρέπει να την ταυτοποιήσουμε πρώτα.** Σήμερα για την ταυτοποίηση χρησιμοποιούνται διάφορες μοριακές μέθοδοι, που έχουν ήδη εφαρμοστεί από πολλούς επιστήμονες σε χώρες του εξωτερικού για την μελέτη των δικών τους υπό εξαφάνιση πληθυσμών. Εμείς συνεργαστήκαμε μαζί τους για να ταυτοποιήσουμε το Σκυριανό Αλογάκι. Επομένως, δεν μπορώ να πω πως ο άλλος συνάδελφος - επιστήμονας έχει λάθος γνώμη ή εμείς σωστή. Σημασία έχει πως το αλογάκι αυτό είναι μικρόσωμο και έχει μερικά συγκεκριμένα φαινοτυπικά χαρακτηριστικά. Στη συνέχεια θα αναφερθώ στις μεθόδους εκείνες με τις οποίες θα το ταυτοποιήσουμε και θα το ορίσουμε.

Το Αλογάκι της Σκύρου αναπαράγεται νωρίς την Άνοιξη, με την αύξηση της φωτοπερίοδου. Εκτρέφεται σ' ένα δύσκολο φυσικό οικοσύστημα το οποίο σε συνδυασμό με την απομόνωση του νησιού, κάνει την κατάσταση πιο δύσκολη. Ένα άλλο πρόβλημα είναι η αιμομιξία, η οποία μπορεί κάποιες φορές να έχει πλεονεκτήματα, ιδίως όταν ενδιαφερόμαστε να ταυτοποιήσουμε ομάδες ζώων με ειδικά χαρακτηριστικά που αποσκοπούν σ'ένα τελικό σκοπό, εδώ, όμως, η αύξηση της αιμομιξίας, είναι ένας παράγοντας επιβαρυντικός, που μπορεί να οδηγήσει στην πλήρη εξαφάνιση του είδους. Το αλογάκι της Σκύρου δε θα μπορέσει να επιβιώσει, όσες προσπάθειες κι αν κάνουμε, όσο φαγητό ή επιδότηση κι αν του δώσουμε, οσοδήποτε κι αν το ταυτοποιήσουμε. **Η αιμομιξία μειώνει την ανθεκτικότητα, τη βιωσιμότητα και την αναπαραγωγική ικανότητα.** Ενδεικτικά αναφέρω ότι το πιο ανθεκτικό άλογο είναι αυτό της Μογγολίας, το οποίο όμως όταν πάσχει από αιμομιξία έχει χαμηλή γονιμότητα. Όλες οι φυλές οι οποίες παρήχθησαν από ανθρώπους κινδυνεύουν από την αιμομιξία. Μόνο μία φυλή η Soraya, η οποία περιέργως έχει και το υψηλότερο ποσοστό αιμομιξίας, μπορεί και αναπαράγεται.

Σκοπός λοιπόν, της δικής μας μελέτης ήταν ο προσδιορισμός της γενετικής βιοποικιλότητας, του ποσοστού αιμομιξίας δηλαδή, για τον πληθυσμό του Σκυριανού Αλόγου. Έτσι καταμετρήσαμε και περιγράψαμε τα φαινοτυπικά χαρακτηριστικά και φωτογραφήσαμε τα ζώα, το καθένα ξεχωριστά. Στη συνέχεια προχωρήσαμε στη δημιουργία γενεαλογικών βιβλίων, καταγρά-

ψαμε δηλαδή ημερομηνία γέννησης, φύλο, κωδικό ζώου, πατρογονικά στοιχεία, ημερομηνία οχείων, εφόσον τα είχαμε. Προσδιορίσαμε με όλα αυτά τα γενετικά στοιχεία το συντελεστή αιμομιξίας. Η εικόνα αυτή θα πρέπει να υπάρχει για κάθε άλογο. Κύριε Δήμαρχε, εμείς είμαστε έτοιμοι να το κάνουμε αυτό για τον πληθυσμό της Σκύρου και να συνεργαστούμε στην αρχή με όσους ιδιοκτήτες μπορούν να έχουν τα στοιχεία αυτά και είναι πρόθυμοι (γιατί δεν ευαισθητοποιούνται και όλοι αμέσως) ώστε να αποκτήσουν ταυτότητα όλα τα άλογα του νησιού.

Θα αναφέρω στη συνέχεια ένα παράδειγμα από την καταγραφή των Σκυριανών Αλόγων στο Αγρόκτημα του Α.Π.Θ. Ας πάρουμε ένα αρσενικό άλογο για το οποίο διαλέξαμε το ωραίο όνομα Ιόλαος (είναι ο Ηνίοχος του Ηρακλή). Γράψαμε την ημερομηνία γέννησης, τον κωδικό του, τον κωδικό του πατέρα του, της μητέρας του, τα φαινοτυπικά χαρακτηριστικά, το ύψος του, το χρώμα του, τα αναπαραγωγικά στοιχεία, αν υπάρχουν και όσα υπάρχουν στην αρχή. Δεν είναι όλα εύκολα, κυρίως διότι οι εκτροφές των αλόγων δεν είναι ελεγχόμενες όπως είναι π.χ. μία εκτροφή παραγωγικού ζώου που θα μας δώσει γάλα ή κρέας. Γράψαμε επίσης τον κωδικό του επιβήτορα, την ημερομηνία τοκετού και πρώτης σύζευξης. Όλα αυτά τα στοιχεία, ίσως να μην υπάρχουν για όλα τα άλογα. Ίσως να υπάρχουν σ' ένα μικρό ποσοστό. Σημασία έχει να γίνει η αρχή, και όταν ξεκινήσουμε εμείς είμαστε έτοιμοι να στέλνουμε αυτή την ταυτότητα σε κάθε παραγωγό, κάθε χρόνο.

Τον προσδιορισμό για τα ζώα του Αγροκτήματος του Α.Π.Θ. έκανε ο γενετιστής μας, ο κος Μπάνος. Του στείλαμε όλα τα στοιχεία για τα 69 ζώα, τα οποία εξετάστηκαν. Για 58 από αυτά υπήρχαν πλήρη γενεαλογικά στοιχεία (πατέρας και μητέρα). Η εκτροφή στο Αγρόκτημα του Α.Π.Θ άρχισε από το 1976. Από τους 8 αρσενικούς και 19 θηλυκούς γεννήτορες, είχαν απογόνους 7,4 και 3,6 αντίστοιχα. **Τα 20 άλογα στα 58 (ποσοστό 35%) βρέθηκε αιμόμικτο, δηλαδή οι γονείς τους είχαν γενετική συγγένεια. Το εύρος του συντελεστή ήταν 0,03 – 0,25.**

Όταν ο συντελεστής αιμομιξίας, κυμαίνεται από 0,03 – 0,05 είναι ανεκτή η κατάσταση. Όταν, όμως, πλησιάζει το 0,25 τότε ο κίνδυνος είναι μεγάλος. Αυτό σημαίνει ότι ο πατέρας ήρθε σε σύζευξη με την κόρη του και ένα τέτοιο αλογάκι δεν μπορεί ποτέ να επιβιώσει. Θα έχει μειωμένη ανθεκτικότητα, μειωμένη βιωσιμότητα και κυρίως μειωμένη γονιμότητα. Το εύρος του συντελεστή αιμομιξίας κυμαίνεται από 0 – 1, με 0 για τα καθόλου αιμόμικτα και 1 για τους κλώνους. Εμείς λοιπόν δηλώνουμε **ότι με συντελεστή αιμομιξίας πάνω από 0,05 το ζώο είναι πολύ δύσκολο να επιβιώσει.**

Η ταυτοποίηση δεν έγινε μόνο με βάση τα φαινοτυπικά χαρακτηριστικά (ύψος, χρωματισμό κ.λ.π.), αλλά και με μελέτη του DNA. Ήδη έφυγαν τα σχετικά δείγματα για το Ερευνητικό Κέντρο JOUY-EN-JOSAS του Ινστιτούτου INRA της Γαλλίας. Επιλέξαμε να συνεργαστούμε με το Κέντρο αυτό διότι έχει εμπειρία στη μελέτη των δεικτών αιμομιξίας και έχει ήδη δουλέψει και με άλλους πληθυσμούς αλόγων. Αναμένουμε τα αποτελέσματα, και τότε πραγματικά θα δούμε αν υπάρχουν γενετικές διαφορές μεταξύ του αιμόμικτου και του μη αιμόμικτου πληθυσμού. Αυτό είναι το πρώτο βήμα, αυτό έχουμε δεσμευτεί να κάνουμε στα πλαίσια του συγκεκριμένου προγράμματος που χρηματοδοτείται από το ΥΠΕΧΩΔΕ.



Επομένως, αν πραγματικά μπορούμε να ελέγξουμε στη Σκύρο ένα μικρό πληθυσμό, εμείς είμαστε έτοιμοι να κάνουμε έλεγχο πατρότητας με DNA. Το τονίζω και πάλι κύριε Δήμαρχε, ανεξαρτήτως προγράμματος, θέλουμε να βοηθήσουμε και από επιστημονικό ενδιαφέρον αλλά και επειδή αγαπάμε τα αλογάκια.

Οι προτάσεις μας: Η αιμομιξία μελετάται για πρώτη φορά σε πληθυσμό Σκυριανών αλόγων. Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι από αυτή τη συνεργασία μας με την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και με τη βοήθεια του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Δήμου Σκύρου, προχωρήσαμε σε κάτι καινούργιο. Εμείς μπορούμε να κάνουμε το μητρώο γενεαλογικών βιβλίων, πάντα σε συνεργασία με την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ. Μπορούμε να φωτογραφίζουμε τα ζώα, να γράφουμε ακριβώς τα φαινοτυπικά τους χαρακτηριστικά, και έτσι σιγά - σιγά και με τις μεθόδους του DNA, με τους γονιδιακούς τόπους, να ορίσουμε, να ταυτοποιήσουμε τη φυλή. Αυτό είναι το πρώτο βήμα. Εμείς κάθε χρόνο, μπορούμε να στέλνουμε στο Δήμο της Σκύρου, σε κάθε παραγωγό που συνεργάζεται, αυτό το μητρώο ως πιστοποιητικό-διαβατήριο. Είναι απαραίτητο ένα τέτοιο πιστοποιητικό εάν θέλει κάποιος να πουλήσει ένα Σκυριανό Αλογάκι. Εμείς στο Α.Π.Θ. είδαμε αλογάκια που τα χειρίζεται το αγρόκτημα να πουλιούνται με 700 ευρώ ή ακόμη και περισσότερα. Επομένως, είμαι βέβαιη ότι θα μπορέσουμε να ευαισθητοποιήσουμε τους παραγωγούς.

Δίκτυο σήμανσης. Με όσους ιδιοκτήτες θέλουν να συνεργαστούν και με ειδικούς επιστήμονες, μπορούμε να σημάνουμε τα ζώα ώστε να ξέρουμε ανά πάσα στιγμή που είναι.

Προγραμματισμένες συζεύξεις. Και αυτό μπορεί να γίνει περιορίζοντας κάποια αρσενικά ή αλλάζοντας ανά αγέλη το αρσενικό, ώστε να αποφεύγουμε και την αιμομιξία.

Web-site. Η δημιουργία σχετικής διαδραστικής ιστοσελίδας όπου θα τίθενται ερωτήσεις από τους ενδιαφερόμενους και οι απαντήσεις θα δίνονται αυτόματα, είναι απαραίτητη αν πραγματικά θέλουμε να βοηθήσουμε σε ευρεία κλίμακα. Κάτι ανάλογο έχει κάνει το εργαστήριό μας για την μεσογειακή αιγοτροφία και αφορά έξι ευρωπαϊκές χώρες. Πιστεύω ότι κάτι τέτοιο θα είναι χρήσιμο για το Σκυριανό Αλογάκι.

Δημιουργία Κέντρου Ελεγχόμενης Αναπαραγωγής. Αφού ταυτοποιήσουμε τη φυλή, ένας δεύτερος σημαντικός στόχος είναι να τη διασώσουμε. Οι γενετικοί πόροι της Ελλάδας είτε αφορά στο Αλογάκι της Σκύρου είτε σε άλλα ζώα είναι εθνική υπόθεση, είναι η πολιτιστική μας κληρονομιά, η ταυτότητά μας. Πρέπει να τη διασώσουμε σε τράπεζες από εργαστήρια που μπορούν να κάνουν αυτή τη δουλειά. Χωρίς μία τέτοια τράπεζα, οι γενετικοί πόροι θα εξαφανιστούν, όπως συμβαίνει σχεδόν παντού. Επομένως, η ελεγχόμενη αναπαραγωγή, μπορεί να υλοποιηθεί και να βοηθήσει προς την κατεύθυνση διατήρησης και γενετικής ενίσχυσης της φυλής.

Το Σκυριανό αλογάκι είναι ένα ζώακι που χρησιμοποιείται για την ψυχαγωγία, για την άθληση, για τον τουρισμό. Εμείς μπορούμε να στηρίξουμε την ανάπτυξη αυτών των δράσεων. Θα προσπαθήσουμε να ευαισθητοποιήσουμε το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το ΥΠΕΧΩΔΕ γύρω από την ανάγκη ενίσχυσης και υποστήριξης δράσεων για την προστασία και ανάδειξη του Σκυριανού αλόγου στη Σκύρο πρώτα, αλλά και σε όλη την Ελλάδα με την κατοχύρωση βέβαια ονόματος και καταγωγής. Η επιδότηση πρέπει να αφορά όλη τη χώρα. Χωρίς την επιδότηση δεν μπορούν να επιβιώσουν τα αλογάκια. Σε όλες τις χώρες που είναι ανεπτυγμένη

η ζωική παραγωγή, επιδοτούνται αυτά τα είδη. Πρέπει να δούμε, ποιοι δεν πήραν επιδότηση, και γιατί. Πρέπει επίσης να ενημερωθούμε για την νέα εγκύκλιο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης που αναφέρεται στις επιδοτήσεις για την επόμενη πενταετία.

Κλείνοντας θα ήθελα να τονίσω για άλλη μια φορά την αξία της βιοποικιλότητας. Τί είναι η βιοποικιλότητα; Είναι Βίο – Ποικιλία, είναι η οικολογική μας ισορροπία, είναι η αλυσίδα της ζωής. Είναι η συνύπαρξη πολλών ειδών σε ένα συγκεκριμένο τόπο γιατί η ύπαρξη του ενός κάνει καλό στο άλλο, και όλα μαζί έχουν κάποια θέση στη γη. Η αναπαραγωγική ικανότητα συνδέεται με τη βιοποικιλότητα. Η βιοποικιλότητα συμβάλλει στην αύξηση της ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας. Ένα άτομο που έχει χαμηλό βαθμό αιμομιξίας είναι καλύτερο, ανθεκτικότερο και μπορεί να αναπαράγεται πιο εύκολα. Η βιοποικιλότητα συνδέεται επίσης με την πολιτιστική μας κληρονομιά, με την παράδοση. Είναι κρίμα να έρθει κάποιος στο νησί της Σκύρου, να δει τις ομορφιές του και να δει ότι η ταυτότητα του τόπου είναι συνδεδεμένη και με το Σκυριανό Αλογάκι που ίσως να μην υπάρχει πια.

Πρέπει επομένως να προστατεύσουμε τα Σκυριανά Αλογάκια, και να τα διατηρήσουμε ίσως σε όλη την Ελλάδα, με το Δήμο Σκύρου όμως, ως έδρα κάθε τέτοιας προσπάθειας.

Ευχαριστώ πολύ.



“Παρουσίαση της Οικονομοτεχνικής Μελέτης για την βιωσιμότητα του πληθυσμού των Σκυριανών Αλόγων”

Επαμεινώνδας Ευεργέτης, γεωπόνος, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Με την παρούσα μελέτη προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε τις πιθανές διεξόδους για την επίτευξη βιωσιμότητας στην εκτροφή του Σκυριανού αλόγου. Η έννοια της βιωσιμότητας δεν μπορεί να περιοριστεί στα οικονομικά μεγέθη της εκτροφής του αλόγου. Για να αποκτήσει ουσιαστικό περιεχόμενο θα πρέπει να επεκταθεί και στις αλληλεπιδράσεις της εκτροφής με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Βέβαια πριν τον προσδιορισμό αυτών των αλληλεπιδράσεων απαιτείται ένας σαφής ορισμός του Σκυριανού Αλόγου.

Καταγωγή του Αλόγου

Η επικρατούσα άποψη για την προέλευση του Σκυριανού Αλόγου τοποθετεί την εμφάνιση του περίπου το 2000 πΧ, ως αποτέλεσμα της συνάντησης και επιμιξίας των άγριων φυλών Tarpan και Proto—Oriental. Θεωρείται μάλιστα το Σκυριανό Άλογο ως ο αρχαιότερος από τους τρεις εκπροσώπους της, εξαφανισμένης σήμερα, φυλής Tarpan. Άλλες απόψεις υποστηρίζουν την προέλευση του Σκυριανού Αλόγου από το τρίνυχο ιππάριο ως αποτέλεσμα της απομόνωσης του τελευταίου στη Σκύρο, ενώ ακόμα έχουν προταθεί ως πρόγονοί του το άλογο του Prezvalski αλλά και το πόνι της Κασπίας.

Σκυριανό Αλογάκι

Τα κύρια φαινοτυπικά χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τη Σκυριανή φυλή έχουν αποτελέσει αντικείμενο επιστημονικού προβληματισμού. Ως τέτοια έχουν χρησιμοποιηθεί το ύψος ακρωμίου το οποίο θα πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ των 98 και 109 εκατοστών, το χρώμα του τριχώματος το οποίο θα πρέπει να είναι κόκκινο—καφέ και το χρώμα της οπλής το οποίο θα πρέπει να είναι μαύρο. Επιπλέον των φαινοτυπικών χαρακτηριστικών ως κριτήριο ένταξης στη φυλή έχει χρησιμοποιηθεί και η γεωγραφική προέλευση των αλόγων η οποία θα πρέπει να εντοπίζεται στο νησί της Σκύρου.

Παραδοσιακή Εκτροφή

Μία άλλη ιδιαιτερότητα του Σκυριανού Αλόγου είναι η παραδοσιακή εκτροφή, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας ήταν η ελεύθερη διαβίωση των αλόγων κατά τους χειμερινούς μήνες στο Νότιο τμήμα της Σκύρου, το λεγόμενο Βουνό. Η συλλογή των αλόγων από το Βουνό γίνονταν στο τέλος της άνοιξης, όταν τα άλογα αναζητώντας νερό προσέγγιζαν την πηγή Νύφη. Μετά



τη σύλληψη τα άλογα χρησιμοποιούνταν σχεδόν αποκλειστικά για τον αλωνισμό σιτηρών και ψυχανθών. Με την ολοκλήρωση του αλωνισμού άλλαξε και ο ρόλος του αλόγου από ζώο εργασίας σε ζώο αναψυχής.

Θέση στην Κοινωνία

Πριν την επάνοδο των αλόγων στο Βουνό, η οποία ακολουθούσε τα πρωτοβρόχια, εκτελούνταν δύο ιπποδρομίες, η πρώτη με το τέλος του αλωνισμού στις 29 Ιουνίου των Αγίων Αποστόλων και η δεύτερη στις 2 Σεπτεμβρίου του Αγίου Μάμα καθώς και μια επίδειξη αλόγων και παραδοσιακών φορεσιών πανηγυρικού χαρακτήρα η οποία συνδυάζονταν με την απογραφή και κατηγοριοποίηση των ζώων. Εκτός των εορτών αυτών ο σημαίνων ρόλος του Σκυριανού Αλόγου στην κοινωνία του νησιού απεικονίστηκε σε διάφορες μορφές λαϊκής τέχνης όπως τα παραδοσιακά κεντήματα και τα παραδοσιακά τραγούδια. Χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της παραδοσιακής ποιήσης είναι ΤΑ ΣΚΥΡΙΑΝΑ ΑΛΟΓΑΚΙΑ του Παππαεμμανουήλ σε δεκαπεντασύλλαβο όπου περιγράφεται και το δύσκολο περιβάλλον του φυσικού τους βιότοπου.

Φυσικός Βιότοπος

Ο βιότοπος αυτός περιλαμβάνει σχεδόν ολόκληρο το Νότιο τμήμα του νησιού και έχει έκταση περίπου 20.000 εκτάρια, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου αποτελεί μοναστηριακή περιουσία. Εκεί εντοπίζεται και το ψηλότερο σημείο του νησιού, η κορυφή του όρους Κόχυλας με ύψος 792 μ. Το γεωλογικό υπόβαθρο συνίσταται από διαβρωμένα ασβεστολιθικά εδάφη. Η εδαφοκάλυψη υλοποιείται κυρίως από υπερβοσκημένους χαμηλούς αείφυλλους θάμνους όπως πουρνάρια και γρίλιες αλλά και από αλσύλλια δέντρων σφενδάμου. Η μέση ετήσια βροχόπτωση δεν ξεπερνά τα 500 χιλιοστόμετρα ενώ η μέση καλοκαιρινή θερμοκρασία είναι περίπου 28° C. Στο ΝΑ τμήμα του Βουνού έχει θεσπιστεί καθεστώς ιδιαίτερης προστασίας για έκταση 4.000 εκταρίων που περιλαμβάνει το όρος Κόχυλας και έχει ενταχθεί στο Δίκτυο NATURA 2000. Το Σκυριανό Άλογο μοιράζεται τον βιότοπο αυτό με περίπου 40.000 αιγοπρόβατα.

Χρηστικότητα

Αυτές οι δύο εκτροφές αιγοπροβάτων και αλόγων αποτελούσαν και τις κυριότερες κατευθύνσεις ζωικής παραγωγής στη Σκύρο. Ωστόσο το Σκυριανό Άλογο εξαιτίας του μικρού του μεγέθους ενέπλεκε στις παραγωγικές διαδικασίες κυρίως παιδιά προεφηβικής και εφηβικής ηλικίας ως χειριστές του. Η εμπλοκή των νεαρών με το αλογάκι δεν εξαντλούνταν στην εξυπηρέτηση των καλλιεργητικών αναγκών αλλά επεκτείνονταν και στη ψυχαγωγία και την άσκηση. Συνέπεια αυτού του γεγονότος ήταν η αυξημένη συμμετοχή του Σκυριανού Αλόγου στην συνοχή των οικογενειακών θεσμών μέσω της σταδιακής ένταξης των νεαρών στην παραγωγική διαδικασία.

Προβλήματα

Η εκμηχάνιση της γεωργίας στις δεκαετίες του 1950 και 1960 οδήγησε στη μείωση του πληθυσμού των αλόγων και στην απομάκρυνση των νεαρών ηλικιών από την παραγωγική διαδικασία και κατά συνέπεια στην αποξένωση τους από το άλογο. Η απάλειψη της χρηστικότητας του αλόγου δεν ήταν ακαριαία αλλά σταδιακή. Αυτό εξηγείται από το συναισθηματικό δεσμό που είχε αναπτυχθεί με τους ανθρώπους του νησιού οι οποίοι είχαν μεγαλώσει μαζί με το άλο-



γο. Η έλλειψη οικονομικού οφέλους απ' την εκτροφή όμως, οδήγησε σταδιακά το άλογο στο περιθώριο του κοινωνικού ιστού και στην παύση των εκδηλώσεων των οποίων αποτελούσε το επίκεντρο, όπως οι ιπποδρομίες και οι επιδείξεις. Ταυτόχρονα σταμάτησε και η συστηματική καταγραφή των γεννήσεων, ενώ η ταυτόχρονη απελευθέρωση των γαϊδουριών οδήγησε σε αυξημένες επιβάσεις των φοράδων από τα τελευταία. Το αποτέλεσμα ήταν εκτός της μείωσης του πληθυσμού, να εμφανίζεται και ένα αυξημένο ποσοστό μουλαριών σε σχέση με το παρελθόν. Άλλο δευτερογενές αποτέλεσμα της ασύμφορης εκτροφής ήταν η απάλειψη των υποδομών που χρησιμοποιούνταν απ' το άλογο, όπως οι στάβλοι και οι χώροι επιβάσεων αλλά και η αδιαφορία για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους, που εκδηλώνεται με την απουσία κτηνιάτρου από το νησί.

Νομικό Καθεστώς Διαχείρισης

Τα προβλήματα αυτά αναγνωρίστηκαν από το κράτος, το οποίο αξιολογώντας την σπουδαιότητα των ελληνικών φυλών αγροτικών ζώων θέσπισε ειδικό καθεστώς προστασίας ανάλογα με την πληθυσμιακή κατάσταση της κάθε φυλής. Το Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο που αφορά στην προστασία του Σκυριανού Αλόγου εκπορεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 434, «Μέτρα για τη διατήρηση και προστασία των αυτοχθόνων φυλών των αγροτικών ζώων». Σύμφωνα με αυτό το Σκυριανό πόνυ είναι χαρακτηρισμένο ως κατηγορίας β (κατάσταση επισφαλής) ζωικό γενετικό υλικό. Ως αρμόδια αρχή που μεριμνά για τη λήψη των προβλεπόμενων μέτρων προστασίας ορίζεται η Δ/ση Ζωικής Παραγωγής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Ως ληφθέντα μέτρα, από τα προβλεπόμενα, θεωρούνται η χορήγηση ενισχύσης στους ιδιοκτήτες των αλόγων, η ελεγχόμενη εξαγωγή των αλόγων από το νησί και η δημιουργία και τήρηση γενεαλογικού μητρώου. Στόχος των μέτρων αυτών ήταν η αύξηση του πληθυσμού των αλόγων και η διατήρηση της γενετικής καθαρότητας της φυλής.

Πληθυσμός

Η αξιολόγηση των ληφθέντων μέτρων ως προς την επίτευξη των στόχων και κυρίως την επιδιωκόμενη αύξηση του πληθυσμού, φαίνεται να αποβαίνει θετική αφού από την θεσμοθέτηση των μέτρων υπάρχει μια αύξηση του πληθυσμού κατά 40 άτομα. Αν συνυπολογιστεί όμως και το κριτήριο της γενετικής καθαρότητας αυτή η εικόνα ανατρέπεται αφού από τα 162 άλογα της καταγραφής τα 45, έχοντας ύψος ακρωμίου μεγαλύτερο των 109 εκατοστών, δεν μπορούν να θεωρηθούν καθαρόαιμα Σκυριανά Άλογα. Συνεκτιμώντας το γεγονός ότι επικαιροποίηση της καταγραφής του 1997 δεν έχει συμβεί, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα αυτά είναι ανεπαρκή και ότι θα πρέπει να γίνει επαναπροσδιορισμός των στόχων διαχείρισης της φυλής.

Στόχοι Διαχείρισης

Ως θεμιτοί στόχοι διαχείρισης μπορούν να χαρακτηριστούν πάρα πολλοί. Η ιεράρχηση αυτών θέτει στην κορυφή την **αύξηση του πληθυσμού**. Ακολουθεί η **αναγκαιότητα διατήρησης των γενετικών πόρων της φυλής** έτσι ώστε η επιδιωκόμενη αύξηση του πληθυσμού να μην οδηγήσει σε αλλοίωση των μορφολογικών χαρακτηριστικών ή της γενετικής βάσης της φυλής. Ως τρίτος στόχος θεωρείται η **διατήρηση του φυσικού βιότοπου** του αλόγου και ακολουθεί η **επίτευξη της οικονομικής βιωσιμότητας της εκτροφής**. Τέλος θα πρέπει το **Σκυριανό Άλογο**



να επανενταχτεί στον κοινωνικό ιστό του νησιού και να αποτελέσει στοιχείο της καθημερινότητας των κατοίκων και ιδιαίτερα των νεότερων.

Αύξηση Πληθυσμού – Διατήρηση Γενετικών Πόρων

Η αύξηση του πληθυσμού δεν θα είναι αλόγιστη. Ως οροφή του πληθυσμού που μπορεί να φιλοξενήσει η Σκύρος θα θεωρηθεί η φέρουσα ικανότητα του φυσικού βιότοπου του αλόγου η οποία προσεγγίζει τα 1.000 άτομα. Η διατήρηση των γενετικών πόρων απαιτεί αφ' ενός την εισαγωγή στην αναπαραγωγή μόνο καθαρόαιμων Σκυριανών Αλόγων αφ' ετέρου τη γνώση της γενεαλογίας των αλόγων αυτών. Τον τελευταίο αυτό στόχο εξυπηρετεί το ερευνητικό πρόγραμμα που εκτελείται παράλληλα με την εκπόνηση της παρούσας μελέτης στο Α.Π.Θ. από την κυρία Αυδή. Εκτός των απαραίτητων αυτών γνώσεων απαιτείται και ένα καλά σχεδιασμένο πρόγραμμα επιβάσεων που θα ακολουθεί τις γενικές οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Ζωικής Παραγωγής για τη διατήρηση των γενετικών πόρων σε μικρούς πληθυσμούς. Τέλος θα πρέπει όλες αυτές οι διαδικασίες να καταγράφονται σε επίσημο γενεαλογικό βιβλίο δυνάμει του οποίου θα εκδίδεται και το ανάλογο πιστοποιητικό γνησιότητας της φυλής.

Διατήρηση του Φυσικού Βιότοπου

Η διατήρηση του φυσικού βιότοπου αποτελεί πρώτη προτεραιότητα για την επιβίωση του Σκυριανού Αλόγου. Το τελευταίο μπορεί να ειπωθεί ότι αποτελεί μια απ' τις ελάχιστες φυλές αλόγων που επιβιώνουν μέχρι σήμερα χωρίς να έχουν αποξενωθεί πλήρως απ' το φυσικό τους περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο αντιμετωπίζουν αυξημένο ανταγωνισμό εξαιτίας της άμετρης αύξησης του πληθυσμού των αιγοπροβάτων. Το πρόβλημα αυτό επιτείνεται απ' την έλλειψη σχεδίου διαχείρισης των νομών του Βουνού. Οι απαιτούμενες ενέργειες για τη διατήρηση του Βουνού δεν μπορούν και δεν θα πρέπει να έχουν γνώμονα το Σκυριανό Άλογο και μόνο. Θα πρέπει δηλαδή να διαφυλαχτεί ο χαρακτήρας του Βουνού επιδιώκοντας την ελαχιστοποίηση των παραγόντων που ασκούν πιέσεις στον πληθυσμό του αλόγου. Προτεινόμενα μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν υπ' όψη στην εκπόνηση της απαιτούμενης, ως οικότοπου NATURA 2000, μελέτης ολοκληρωμένης διαχείρισης του Βουνού είναι ο αποκλεισμός ή η στείρωση των γαιδάρων που διαβιούν εκεί καθώς και η μείωση του αριθμού των αιγοπροβάτων σε επιλεγμένες για τα άλογα νομές.

Οικονομική Βιωσιμότητα – Επανένταξη στον Κοινωνικό Ιστό

Η μείωση αυτή των αιγοπροβάτων αναμένεται να προκαλέσει αντιδράσεις από την πλευρά των κτηνοτρόφων. Οι αντιδράσεις αυτές θα καμφθούν με την ανάλυση των αναμενόμενων ωφελειών που θα προκύψουν από την οικονομική αξιοποίηση των αλόγων. Στόχος αυτής της αξιοποίησης θα είναι η οικονομική βιωσιμότητα της εκτροφής των αλόγων. Τα οφέλη της αξιοποίησης μπορούν να είναι άμεσα χρηματικά ή και έμμεσα. Με την ανάπτυξη αυτής της προσόδου που θα οφείλεται στην εκτροφή αλόγων, αναμένεται να επαναπροσδιοριστεί και η αποδοχή των αλόγων από την τοπική κοινωνία ως θεμελιώδες κεφάλαιο για τη Σκύρο. Η αποδοχή αυτή θα υποβοηθηθεί από την ενεργοποίηση των εγκαταλειμμένων εθίμων και την ενσωμάτωση, σ'αυτά, των σύγχρονων διαχειριστικών αναγκών. Η επίτευξη της οικονομικής βιωσιμότητας θα απαιτήσει την εξεύρεση νέων χρήσεων για το άλογο. Οι νέες αυτές χρήσεις θα συμπεριλαμβάνουν την ένταξη του αλόγου σε ιππικούς ομίλους και αγροτουριστικές



και ιπποτουριστικές επιχειρήσεις, τη χρησιμοποίηση του για θεραπευτικούς σκοπούς και την παρουσίαση του σε ζωολογικούς κήπους, ανοιχτά μουσεία και φάρμες επίδειξης. Για να ικανοποιηθούν όμως αυτές οι χρήσεις θα απαιτηθεί συστηματική εκτροφή.

Κόστος Εκτροφής

Το κόστος εκτροφής κλιμακώνεται ανάλογα με το είδος της εφαρμοζόμενης μεθόδου. Για τις ανάγκες της μελέτης διακρίναμε τρεις μεθόδους και υπολογίσαμε το κόστος εκτροφής ανά άλογο και έτος. **Την εκτατική** η οποία αντιστοιχεί στην παραδοσιακή εκτροφή που λαμβάνει χώρα στην Σκύρο και της οποίας το κόστος ανέρχεται στα 475 ευρώ. **Την ημiekτατική** η οποία βρίσκει εφαρμογή κυρίως σε αγροτουριστικές και ιπποτουριστικές επιχειρήσεις και είναι ήπιας έντασης εκτροφή και της οποίας το κόστος ανέρχεται στα 640 ευρώ. Και τέλος την **εντατική**, η οποία γίνεται σε πανεπιστημιακά ιδρύματα, όπως το Α.Π.Θ. όπου εκτρέφονται Σκυριανά Άλογα για ερευνητικούς σκοπούς, σε ιππικούς ομίλους που φιλοξενούν έναντι αμοιβής ιδιόκτητα άλογα αγώνων ή/και αναψυχής καθώς και σε ιπποφορβεία. Το κόστος της εντατικής εκτροφής εκτιμάται στα 3.000 ευρώ, γεγονός που το καθιστά απαγορευτικό για εφαρμογή στη Σκύρο.

Δυνατότητες Αξιοποίησης

Το είδος της εφαρμοζόμενης εκτροφής θα προσδιορίσει και τις δυνατότητες αξιοποίησης. Η παραδοσιακή εκτροφή με χαρακτηριστικό τις ελεύθερες επιβάσεις στο Βουνό δεν μπορεί να εφαρμοστεί για την παραγωγή εμπορεύσιμων αλόγων, τουλάχιστον στην παρούσα κατάσταση του πληθυσμού. Μπορεί ωστόσο αυτή η εκτροφή να αποτελέσει μια άριστη βάση για την ανάπτυξη αγροτουριστικών και ιπποτουριστικών επιχειρήσεων στην Σκύρο. Η ημiekτατική εκτροφή με τα σταβλισμένα ζώα και τις ελεγχόμενες επιβάσεις μπορεί να οδηγήσει στην παραγωγή εμπορεύσιμων ζώων με ικανοποιητικό ρυθμό. Η αύξηση του πληθυσμού θα απαιτήσει την αντίστοιχη ζήτηση σε υλικά και αναλώσιμα που χρησιμοποιούνται για το άλογο. Θα δημιουργηθεί έτσι μια παράλληλη αγορά που θα προσφέρει νέες θέσεις εργασίας στο νησί. Ένα άλλο παρόμοιο έμμεσο όφελος θα προκύψει από την διασπορά του αλόγου το οποίο θα λειτουργήσει ως πρεσβευτής της Σκύρου στα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού τονώνοντας με αυτό τον τρόπο τον τουρισμό της.

Απαραίτητες Υποδομές

Η υλοποίηση αυτών των δυνατοτήτων αξιοποίησης καθώς και η επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων διαχείρισης εξαρτάται άμεσα από την παρουσία και λειτουργία υλικοτεχνικών και οργανωτικών υποδομών. Ως άμεσα αναγκαίες υλικοτεχνικές υποδομές νοούνται ένα **Κέντρο Αναπαραγωγής** όπου θα εκτελούνται οι ελεγχόμενες επιβάσεις και ένα **εξοπλισμένο κτηνιατρείο**. Από τις υποδομές αυτές έχει ήδη αρχίσει η κατασκευή της πρώτης σε δημοτική έκταση από το Δήμο της Σκύρου. Ως οργανωτική υποδομή νοείται ένας **ενιαίος Φορέας** ο οποίος θα αναλάβει τη συντήρηση και λειτουργία των υλικοτεχνικών υποδομών. Επίσης αρμοδιότητες του Φορέα αυτού θα μπορούσαν να είναι η τήρηση των γενεαλογικών μητρώων, η έκδοση πιστοποιητικών αυθεντικότητας για τα Σκυριανά Άλογα, η διαχείριση του φυσικού βιότοπου του αλόγου, η τιμολόγηση των ζώων, η εκχώρηση αδειών εξαγωγής απ' το νησί και γενικότερα η διαχείριση του Σκυριανού Αλόγου όπως αυτή περιγράφηκε.



Προτάσεις Διαχείρισης

Για να εξασφαλιστεί η λειτουργικότητα του Φορέα αυτού απαιτείται να συμμετέχουν σ' αυτόν εκτός από τους εκτροφείς, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης ως προϊστάμενη αρχή, ο Δήμος Σκύρου εκπροσωπώντας την τοπική κοινωνία, εκπρόσωποι συναφών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων αλλά και εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών. Η μορφή του Φορέα αυτού θα μπορούσε να είναι αυτή μιας δημοτικής επιχείρησης, ενός συνεταιρισμού αναγκαστικού ή όχι ή ακόμα και μια πρότυπη μορφή που θα αποτελέσει προηγούμενο για τη διαχείριση και άλλων σπάνιων φυλών αγροτικών ζώων. Τα δε λειτουργικά έξοδα του Φορέα μπορούν να καλυφτούν με κατάλληλη τιμολόγηση των υπηρεσιών που θα προσφέρει, όπως τέλος καταχώρησης στο γενεαλογικό μητρώο, τέλος χορήγησης πιστοποιητικού αυθεντικότητας, τέλος εξαγωγής κοκ.

Κλείνοντας την παρουσίαση θα ήθελα να ευχαριστήσω την περιβαλλοντική ομάδα του Δημοτικού Σχολείου της Σκύρου για το πανέμορφο ημερολόγιο που ετοίμασε και από το οποίο προέρχονται όλες οι φωτογραφίες εποχής αυτής της παρουσίασης, το γεωπόνο του Δήμου Νίκο Κρητικό για το πολύτιμο υλικό που μου παραχώρησε αλλά και για την άψογη φιλοξενία και ξενάγηση στην Σκύρο, τους εκτροφείς αλόγων Λίντα Μαυρουδή και Κώστα Μόρο που μοιράστηκαν μαζί μου την πολύτιμη εμπειρία τους, την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ που μου έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσω τους ανθρώπους αυτούς και το Σκυριανό Αλογάκι και βέβαια όλους εσάς που με ακούσατε.

Σύνοψη εισηγήσεων

Καθηγ. Μιχαήλ Σκούλλος

Έχει γίνει σαφές σήμερα, με τη βοήθεια όλων, ότι το θέμα του Σκυριανού Αλόγου έχει αρχίσει να αποκτά μία τέτοια δυναμική που να μας επιτρέπει να αισιοδοξούμε. Δεν υπερτιμούμε τη δυναμική αυτή, αλλά βρισκόμαστε σε ένα κρίσιμο σημείο και πρέπει να αξιοποιήσουμε τις παρούσες συνθήκες : υπάρχει το διεθνές πλαίσιο, μέσα από την Ε.Ε., υπάρχει η φροντίδα της πολιτείας, η οποία πρέπει να μπορέσει να εκφραστεί πιο αποφασιστικά, υπάρχει μία κρίσιμη μάζα ανθρώπων και φορέων, και πάνω απ' όλα υπάρχει, ευτυχώς, αρκετός ακόμη πληθυσμός αλόγων, έστω κι αν είναι μικρός, και κυρίως υπάρχει η Σκύρος και ο Δήμος Σκύρου, γύρω από τον οποίο θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας πιο συστηματικός φορέας για την προστασία και διατήρηση του αλόγου.

Τα προβλήματα που ακούσαμε όλοι, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Στον ακριβή προσδιορισμό των φυσικών χαρακτηριστικών του Σκυριανού Αλόγου, είτε αυτά προέλθουν, πλήρως και ξεκάθαρα, από τις μελέτες του Α.Π.Θ και της κας Αυδή, μέσω ανάλυσης DNA είτε με συνδυασμό και συμβατικών παρατηρήσεων και δεδομένων. Πρέπει να ξεκαθαρίσει ο πληθυσμός με στοιχεία που να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο αναγνωρίσιμα. Αυτό είναι απολύτως αναγκαίο για να έχουμε το pedigree, το πιστοποιητικό γνησιότητας. Το **πιστοποιητικό γνησιότητας**, κατά τη γνώμη μας είναι η λύση. Εξασφαλίζει την οικονομική βιωσιμότητα του αλόγου και την αιώνια σχέση του με τη Σκύρο. Φαίνεται όμως να υπάρχει και ένα δεύτερο πρόβλημα που πρέπει να επιλύσουμε: τι μέτρα θα πάρουμε για **να μην γίνει το ζώο πλήρως οικόσιτο**, δηλαδή να είναι, από τη μία πλευρά, βέβαιον, ότι οι επιβάσεις θα μπορούν ελέγχονται οπότε ο πληθυσμός δεν θα είναι αιμομικτικός, αλλά να διατηρηθεί και ο βióτοπος και η σχέση του αλόγου με το φυσικό του βióτοπο, γεγονός εξαιρετικά σπάνιο σήμερα. Αυτό δημιουργεί περαιτέρω δυσκολίες και ίσως να χρειαστεί να παρθούν κάποιες **σκληρές αποφάσεις**, ως προς τον πληθυσμό των γαϊδουριών και των αλόγων εκείνων, τα οποία είτε έχουν πολύ μεγάλο ποσοστό αιμομιξίας είτε δεν είναι καθαρόαιμα, **με σαφή σκοπό να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα και η καθαρότητα της φυλής**.

Σε αυτή τη φάση, δηλαδή μπορεί να απομακρυνθούν, να διατεθούν, να δοθούν κάποια άλλα κίνητρα για να φύγουν τα γαϊδούρια από το φυσικό βióτοπο. Ουσιαστικά, **η φέρουσα ικανότητα του συστήματος είναι πεπερασμένη και δεδομένη, και κάθε άλλο ζώο το οποίο καταλαμβάνει ζωτικό χώρο την ελαττώνει**. Εγώ δεν είμαι ειδικός στα άλογα, αλλά στη φέρουσα ικανότητα είμαι. Και μπορώ να σας πω ότι το ίδιο ισχύει και σε πολλές άλλες περιπτώσεις.



Άρα πρέπει να συνδυαστούν μια σειρά από δεδομένα. Για τον ορισμό του **βέλτιστου πληθυσμού των αλόγων** πέρα από την φέρουσα ικανότητα, υπάρχουν κι άλλοι παράμετροι που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Ένας τέτοιος παράγοντας είναι η ζήτηση. Δεν μπορούμε ξαφνικά, επειδή τώρα υπάρχουν συγκεκριμένα κίνητρα, να βρεθούμε με 3.000 αλόγα τα οποία δεν θα ξέρουμε τι να κάνουμε. Δηλαδή, εάν δεν έχουμε δημιουργήσει ταυτόχρονα με την αύξηση του πληθυσμού και αύξηση της ζήτησης με δράσεις δημοσιοποίησης και προώθησης στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες, θα δημιουργήσουμε ένα μεγαλύτερο πρόβλημα. Για να έχει το πιστοποιητικό γνησιότητας και οικονομική αξία θα πρέπει η αγορά για το άλογο, οι χρήσεις του και όλα τα σχετικά να αυξάνονται σε μία σχέση συνδεδεμένη με την παραγωγή. Ήδη έχουμε μαζί μας εκπρόσωπο από το Σύλλογο Θεραπευτικής Ιππασίας, και ακριβώς αυτό συζητούσαμε ότι τέτοια αλογάκια τα χρειάζονται πάρα πολύ. Όλα αυτά όμως είναι συναρτήσεις ενός γενικότερου marketing του αλόγου. Για παράδειγμα επί της πλατείας Συντάγματος περιδιαβαίνει ένα πόνι, πάνω στο οποίο φωτογραφίζονται παιδάκια. Βεβαίως δεν έχει καμία σχέση με ελληνική φυλή. Το θέμα είναι ότι θα μπορούσε να έχει. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ έχει κάνει πρόταση για την ένταξη του Σκυριανού Αλόγου στον Εθνικό Κήπο. Όπως και στο νησί της Σκύρου, θα πρέπει να μπορεί κάποιος επισκέπτης να νοικιάσει ένα αλογάκι για να κάνουν μια βόλτα τα παιδιά του.

Όλα αυτά είναι στοιχεία της συνολικής διαχείρισης και ξεφεύγουν από τον προσδιορισμό και μόνο των χαρακτηριστικών της φυλής. Εντάσσονται σε ένα γενικότερο πλαίσιο, πάνω στο οποίο πρέπει και μπορούμε όλοι και ιδιαίτερα ο Δήμος Σκύρου, να δουλέψουμε.

Υπάρχουν στοιχεία αισιοδοξίας:

Το γεγονός ότι στο νήσι της Σκύρου εξακολουθούν να υπάρχουν ιδιοκτήτες με ενδιαφέρον και αγάπη για το αλογάκι,

Το γεγονός ότι ο Δήμος Σκύρου παίρνει πρωτοβουλίες προς την σωστή κατεύθυνση,

Το γεγονός ότι στην Κέρκυρα υπάρχει μία ακόμη αξιόλογη προσπάθεια προστασίας και αναπαραγωγής Σκυριανών Αλόγων, η οποία είναι και στο Internet και δέχεται και παιδιά κ.λπ.

Είναι γνωστό και αποδεδειγμένο στην πράξη ότι οι πρωτοπόροι επωμίζονται το βάρος, προχωρούν σε επενδύσεις, πληρώνουν το τίμημα της εδραίωσης μιας καινούργιας προσπάθειας, και μετά έρχεται η δεύτερη και τρίτη γενιά και δρέπει τους καρπούς. Αυτό πρέπει να το αποδεχθούμε όλοι και δεν θα πρέπει να μας αποθαρρύνει στη συνέχιση του έργου μας.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Παρεμβάσεις ειδικών και εκπροσώπων φορέων και σχολιασμός των κύριων σημείων που έχουν επισημανθεί από τις εισηγήσεις και συγκεκριμένα:

- πώς θα ξεκαθαριστεί το θέμα των χαρακτηριστικών της φυλής,
- πώς μπορεί να ρυθμιστεί αποτελεσματικά η συμβίωση των ζώων στο Βουνό,
- πώς θα διασφαλιστεί μία λειτουργική και ομαλή σχέση ανάμεσα στον πληθυσμό του Σκυριανού Αλόγου και στο βιότοπό του,
- στο γεγονός ότι σαφώς η αναπαραγωγή δεν μπορεί να μείνει μόνο στο νησί, θα μπορούσε να γίνει οπουδήποτε, κάτω από αυστηρές προδιαγραφές, φτάνει να έχει αποδεδειγμένα τη δυνατότητα τήρησης ενός γενεαλογικού βιβλίου, το οποίο θα πιστοποιεί η Σκύρος, ώστε να δίνει το σήμα κατατεθέν και να υπάρχει και ένα έσοδο.
- πώς μπορούν να αξιοποιηθούν τα άλογα εκτός του νησιού.

Απόστολος Μ. Ζαφράκας

Ομότιμος Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

«Προβληματισμοί και σκέψεις στην προσπάθεια διάσωσης και διατήρησης της φυλής Ιππαρίων της Σκύρου»

Κύριε Πρόεδρε, κύριε Δήμαρχε, αγαπητοί φίλοι των αλόγων, θα ήθελα, διότι όσοι βρισκόμαστε εδώ σήμερα, νομίζω ότι αγαπούμε το άλογο, κατ'αρχάς να ευχαριστήσω την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ που μου δίνει την ευκαιρία να αναφερθώ σε ορισμένα προβλήματα και καλούμε ίσως να απαντήσω πρώτος, στα θέματα που ετέθησαν.

Το πρώτο που έχω να επισημάνω είναι ότι η φυλή της Σκύρου είναι η μόνη από τις έξι ελληνικές φυλές αλόγων που διατηρείται αμιγής. Η μικροσωμία της απετέλεσε σημαντικότερο φαινοτυπικό στοιχείο για τη διατήρηση της καθαρότητάς της. Τόσο αυτή όσο και οι άλλες ελληνικές φυλές ίππων: Ηλείας, Θεσσαλίας, Πίνδου, Πηνειάς και Μεσσαράς αποτελούν πολυτιμότερο γενετικό υλικό για την επιστημονική έρευνα. Παράλληλα αποτελούν ανεκτίμητη εθνική μας κληρονομιά από ιστορική και πολιτιστική άποψη. Ιδιαίτερα όμως η φυλή των ιππαρίων της Σκύρου που είναι μοναδική στη Μεσόγειο και που μαζί με τη φυλή Shetland είναι οι δύο πιο σπάνιες φυλές στον κόσμο.



Με την ευκαιρία που μου δίνεται σήμερα θα ήθελα να αναφερθώ σε ορισμένους προβληματισμούς για τη διάσωση των αυτοχθόνων φυλών αλόγων γενικά και ειδικότερα για τη φυλή της Σκύρου και σε ορισμένες προτάσεις της ερευνητικής μας ομάδος για τη μελλοντική προσπάθεια διάσωσης και διατήρησης της φυλής αυτής.

Λόγω της μείωσης γενικά του πληθυσμού των αλόγων σήμερα αυτά είναι κατανεμημένα σποραδικά και αραιά σε όλη τη χώρα και ιδιαίτερα στις ορεινές και τις νησιωτικές περιοχές. Μόνον τα άλογα της καθαρόαιμης Αγγλικής φυλής εκτρέφονται συγκεντρωμένα σε ιπποφορβεία και μερικώς άλογα της φυλής της Σκύρου. Σε όλες τις περιοχές της χώρας μας υπάρχει έλλειψη επιβητόρων, επειδή τα αρσενικά άλογα συνήθως ευνουχίζονται, για να είναι πιο εύχρηστα. Οι ολίγοι επιβήτορες που διατηρούνται ακόμη δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες και έτσι η αναπαραγωγή με φυσική οχεία περιορίζεται σε ελάχιστο αριθμό ζώων, ενώ είναι αδύνατο να εφαρμοσθεί ευρύτερα. Το μεγάλο αυτό πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπισθεί με την εφαρμογή προγραμμαμάτων τεχνητής σπερματέγχυσης με κατεψυγμένο σπέρμα και μελλοντικά ίσως και με τη μέθοδο της εμβρυομεταφοράς.

Το πρόβλημα αυτό, όπως είπαμε, δεν αφορά απόλυτα τη φυλή της Σκύρου. Η αναπαραγωγή στα αλογάκια της φυλής αυτής γίνεται συστηματικά σε δύο εκτροφές. Στην εκτροφή του **Αγροκτήματος του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου** στη Θεσσαλονίκη και στην εκτροφή της κας Δημητριάδη-Steen στα πλαίσια του **Silva Project** στην Κέρκυρα. Στο νησί της Σκύρου η αναπαραγωγή γίνεται κυρίως ελεύθερα με φυσικό τρόπο στο άγονο ΝΑ τμήμα του νησιού, το αποκαλούμενο Βουνό. Όσο για τις άλλες αυτόχθονες φυλές, αναπαραγωγή γίνεται σε μικρή κλίμακα μόνο στις αγροτουριστικές επιχειρήσεις **Αμφίκαια** του κ. Κ. Μώρου στην Αμφίκλεια Φθιώτιδας και του κ. Δ. Δήμου στην Αύρα Καλαμπάκας για τις φυλές Θεσσαλίας και Πίνδου.

Για να αντιμετωπισθούν όλες οι αρνητικές πλευρές των προσπαθειών μας, θα πρέπει οι αρμόδιες κρατικές Υπηρεσίες να ενδιαφερθούν και να σκύψουν με στοργή στα προβλήματα αυτά και να συνδράμουν αποτελεσματικά στην επίλυσή τους. Πρωτίστως το **Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων** και το **Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων**. Πρέπει να θεωρηθεί ευτυχής συγκυρία η ανάληψη των καθηκόντων του Γενικού Γραμματέα στο πρώτο από τον εκλεκτό συνάδελφο καθηγητή κ. Θωμά Αληφακιώτη, ο οποίος εργάστηκε επί μακρόν στο θέμα που μας αφορά και το κατέχει άριστα.

Άλλη σημαντικότερη συγκυρία είναι η αύξηση περίπου στο τετραπλάσιο της επιδότησης προς τους ιπποτρόφους, πράγμα που θα τους ευνοήσει πάρα πολύ και θα αποτελέσει ελπιδοφόρο κίνητρο για τη δημιουργία και άλλων εκτροφών αλόγων. Για να γίνει όμως αυτό πρέπει να ξεπερασθεί ένα απαράβατο εμπόδιο που υπάρχει εδώ και ορισμένες δεκαετίες. Είναι η γνωστή διάταξη της απαγόρευσης εξαγωγής των θηλυκών ιππαρίων από το Νησί της Σκύρου. Όταν θεοσιώθηκε η διάταξη αυτή ήταν άλλες οι συνθήκες της εποχής. Τα Αλογάκια της Σκύρου αποτελούσαν σημαντικό κεφάλαιο για τους κατοίκους του νησιού, γιατί προσέφεραν την απαραίτητη τότε υπηρεσία τους στις γεωργικές εργασίες και σε τόσες άλλες δραστηριότητες. Σήμερα, που το αλογάκι κινδυνεύει να εξαφανιστεί, οφείλομε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να συζητήσουμε και να εισηγηθούμε την αναθεώρηση της απαγορευτικής διάταξης. Να προτείνουμε τη θέσπιση νέας διάταξης προσαρμοσμένης στις σημερινές συνθήκες.



Προσπάθειά μας λοιπόν πρέπει να είναι η ενθάρρυνση νέων προπαντός ανθρώπων των αγροτικών, νησιωτικών και ορεινών περιοχών να ασχοληθούν με την ιπποτροφία του Σκυριανού Αλόγου, καθώς και των άλλων αυτοχθόνων φυλών, στα πλαίσια του **αγροτικού τουρισμού**. Μία σημαντική πρότασή μας προς την Πολιτεία θα ήταν η ίδρυση ενός ή περισσότερων κρατικών ιπποφορβείων, όπου θα εκτρέφονται άλογα των αυτοχθόνων φυλών με σκοπό την αναπαραγωγή.

Άλλη πρότασή μας είναι η διοργάνωση ειδικών εκδηλώσεων από τους **Δήμους, ιππικούς ομίλους** και άλλους φορείς, όπως: **ιπποδρομίες** με συμμετοχή ίππων των αυτοχθόνων φυλών ξεχωριστά από τους καθαρόαιμους, **ημερίδες** σαν τη σημερινή και **συνέδρια, αρματοδρομίες, εκδρομές** με έφιππη μετακίνηση των εκδρομέων στην ύπαιθρο, **ιππικές εκθέσεις** κ.ά.

Η Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας θα μπορούσε να συστήσει στους ιππικούς ομίλους της χώρας να χρησιμοποιούν απαραίτητως το Αλογάκι της Σκύρου στην ιππική εκπαίδευση των μικρών παιδιών. Έχει αποδειχθεί ότι είναι καταλληλότερο για το σκοπό αυτό λόγω ακόμη και του φιλικότερου χαρακτήρα. Αντίθετα η χρησιμοποίηση μεγάλωσμων αλόγων για την εκπαίδευση των μικρών παιδιών δεν ενδείκνυται για ευνόητους λόγους.

Οφείλω να τονίσω ότι η **Φίλιππος Ένωση Ελλάδος (Φ.Ε.Ε.)** είναι ο φορέας που δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη διάσωση των αυτοχθόνων φυλών αλόγων. Χάρη σε δική της χρηματοδότηση διατηρούνται σήμερα στο Αγρόκτημα του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 41 ιππάρια (6 επιβήτορες, 15 φοράδες, 19 πώλοι και ένας εκτομίας), καθώς και τράπεζα κατεψυγμένου σπέρματος από τους επιβήτορες της φυλής. Εκτός από τους υπάρχοντες πώλους κατά την τελευταία δεκαετία έχουν διατεθεί 22 πώλοι σε διάφορους ιπποτρόφους ή ομίλους, με τους οποίους το Αγρόκτημα του Α.Π.Θ. βρίσκεται σε συνεργασία σε θέματα αναπαραγωγής. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εκτροφή που αριθμεί τα παραπάνω αλογάκια ξεκίνησε το 1988 με δύο φοράδες και έναν επιβήτορα, που προέρχονταν από δωρεά της επιχείρησης Πόρτο Καρράς. Μέχρι σήμερα έχουν γεννηθεί συνολικά 60 πώλοι.

Από τους παραπάνω πώλους πολλοί σήμερα είναι επιβήτορες και γονιμοποιούν φοράδες που ανήκουν σε ιππικούς ομίλους ή ιδιώτες ιπποπαραγωγούς σε διάφορες περιοχές της χώρας. Ακόμη υπάρχει η προοπτική στο εγγύς μέλλον η προσπάθεια αυτή της Φ.Ε.Ε. να συμπεριλάβει και τις άλλες ελληνικές φυλές αλόγων.

Ομάδα ειδικών από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τη Φ.Ε.Ε. ήδη έχει αρχίσει τις εργασίες για την έκδοση γενεαλογικών βιβλίων για τις έξι ελληνικές φυλές αλόγων. Ακόμη η Φ.Ε.Ε. και ο Ο.Δ.Ι.Ε. είναι από τους σημαντικότερους χορηγούς στη μοναδική και συνεχιζόμενη κάθε χρόνο Ιππική Έκθεση της Ανδραβίδας, καθώς και στην Ιππική Έκθεση, που από πέρυσι άρχισε να πραγματοποιείται στο Πλατύ της Μεσσηνίας τον Ιούλιο μήνα.

Πιστεύω ότι για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι απαιτείται η στενή συνεργασία όλων των φορέων που δραστηριοποιούνται στην προστασία του περιβάλλοντος, τον αγροτικό τουρισμό, την ιπποπαραγωγή, τον ιππικό αθλητισμό κ.λπ. Είναι απαραίτητο να παραμερίζονται τοπικά και ατομικά συμφέροντα και προσωπικές φιλοδοξίες μπροστά σε ένα τόσο σημαντικό έργο, που θα προσφέρει απασχόληση ιδιαίτερα στον πληθυσμό της ελληνικής υπαίθρου.



Συνεχίζοντας θα ήθελα να αναφερθώ στην αιμομιξία. Κατ' αρχήν, ξέρουμε όλοι ότι η αιμομιξία αποτελεί και ένα ζωοτεχνικό, παλιό μεν, τρόπο δημιουργίας των φυλών. Βέβαια, με την αιμομιξία πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι μπορεί να μεταδοθούν και αρρώστιες επικίνδυνες ή ακόμη και να είναι θνησιγενή τα έμβρυα που θα συλληφθούν. Παρ' όλ' αυτά, για να μειώσουμε τον κίνδυνο γεννήσεων ασθενικών, θνησιγενών εμβρύων, καλό είναι να την αποφεύγουμε. Αλλά εάν, κάτω από τις συνθήκες τις οποίες περιέγραψαν και οι ομιλητές προηγουμένως, εκεί δηλαδή όπου διαβιούν σήμερα τα άλογα (και μπορεί και πρέπει να ζουν βεβαίως σε τέτοιες συνθήκες για να είναι συνδεδεμένα με το περιβάλλον), μπορεί να γεννηθούν λόγω αιμομιξίας πουλάρια, δεν πρέπει να φοβόμαστε ότι σίγουρα θα είναι φορείς ή τουλάχιστον θα εμφανίζουν συμπτώματα που θα είναι ανεπιθύμητα (αρρώστιες κ.λπ.).

Ήδη, νομίζω ο τελευταίος ομιλητής ο κος Ευεργέτης, είπε μερικά πράγματα για την αποφυγή της αιμομιξίας, αλλά και ο κ. Κρητικός ο οποίος μας έδειξε τη διαφάνεια όπου οι επιβήτορες είναι χωρισμένοι. Να ένας τρόπος επίλυσης του προβλήματος της αιμομιξίας. Βρισκόμαστε στο φυσικό περιβάλλον της Σκύρου, έχουμε το κοπάδι όλων των θηλυκών ζώων και έχουμε τους επιβήτορες χωριστά. Δε μπορώ να ισχυριστώ ότι την γνώση της πατρότητας θα την εξασφαλίσουμε πλήρως, με αυτό τον τρόπο, εκτός αν προσέχουμε τις φοράδες, κρατούμε στοιχεία λεπτομερέστερα και καταγράφουμε την ημερομηνία που η κάθε φοράδα μπαίνει στο χώρο του επιβήτορα. Μπορούμε κι αυτό με κάποια επιμέλεια, να το αντιμετωπίσουμε.

Επίσης, αναφέρομαι στη διατήρηση των ζώων, στο φυσικό τους περιβάλλον. Ξέρουμε δηλαδή, ότι μόνα τους τα αλογάκια, και τα άλογα όλων των φυλών, σχηματίζουν ομάδες (ακόμα κι αυτά τα άλογα που αναφέρθηκαν, τα οποία ζουν στον Αξιό, στον Αίνο της Κεφαλονιάς, σε διάφορα μέρη της Ελλάδας κλπ.) και πάντοτε υπάρχει ένας επιβήτορας σε κάθε ομάδα. Και έτσι, και με αυτό τον τρόπο ομαδοποιώντας τις φοράδες που διαθέτουμε, μπορούμε σε κάθε ομάδα να βάζουμε από έναν επιβήτορα, οπότε λύνεται το πρόβλημα. Αυτή τη στιγμή αυτά σκέφτηκα εγώ, μπορούμε σίγουρα να βρούμε κι άλλους τρόπους αποφυγής της αιμομιξίας. Δεν θεωρώ δηλαδή ότι είναι τραγικό πρόβλημα. Ήδη με αυτές τις πρόχειρες πρώτες σκέψεις που ανέφερα, και που είναι εύκολο να εφαρμοστούν, μπορεί να αντιμετωπιστεί νομίζω το πρόβλημα αυτό.

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά της φυλής, έχουμε ένα φαινοτυπικό στοιχείο που δεν το έχουν οι άλλες πέντε ελληνικές φυλές και αναφέρομαι στη μικροσωμία. Εάν βάλουμε ως κριτήριο, το ύψος του ακρωμίου (ανάστημα), ήδη έχουμε ένα σοβαρότατο κριτήριο επιλογής. Απ' ό τι θυμάμαι στη Σκύρο χωρίζουν τη φυλή σε τρεις κατηγορίες, αλογάκια Α' κατηγορίας, Β' και Γ'. Εγώ πιστεύω ότι τα άλογα Β' και Γ' κατηγορίας, τα οποία σαφώς είναι και μεγαλύτερα σωματικά, είναι απλώς ημίαιμα. Ήδη ελέχθει σήμερα ότι εισήχθησαν στο νησί αραβικά άλογα αλλά και άλογα της Πίνδου, με σκοπό να «βελτιώσουν» τη φυλή, να είναι μεγαλοσωμότερα, να αποδίδουν στην εργασία περισσότερο κ.λπ. Εάν λοιπόν τηρήσουμε αυτό το χαρακτηριστικό που είναι και το ευκολότερα αναγνωρίσιμο, νομίζω ότι προχωρούμε αρκετά στον σωστό διαχωρισμό. Από 'κει και πέρα, θα βοηθήσει και το DNA και οι σύγχρονες επιστημονικές μέθοδοι, που έχουμε στη διάθεσή μας.

Όσον αφορά στην σωστή αναπαραγωγή, ένας τρόπος για να εξασφαλιστεί είναι, πρώτα-πρώτα, τα κίνητρα που θα δοθούν, π.χ. ένα μεγάλο κίνητρο θα είναι η αύξηση της επιδότησης,



η οποία, σχεδόν τετραπλασιάζεται. Άκουσα για 450 ευρώ κατά κεφαλήν και νομίζω ότι είναι ένα σημαντικό ποσό, και ιδίως για το Αλογάκι της Σκύρου, το οποίο είναι μικρόσωμο και οι απαιτήσεις του σε διατροφή, περιποίηση κ.λπ. είναι πολύ μικρότερες από τα άλλα άλογα. Έτσι, όταν θα δημιουργηθούν περισσότερες ελεγχόμενες εκτροφές (ήδη υπάρχουν, σήμερα, μερικές τέτοιες εκτροφές, όπως του Α.Π.Θ. του Silva Project στην Κέρκυρα και του κου Μώρου στο αγρόκτημα Αμφίκαια, στην Αμφίκλεια Φθιώτιδας) θα γίνεται συστηματικά η αναπαραγωγή, με τήρηση όλων των στοιχείων πατρότητας κ.α. Με τα κίνητρα που δίνονται και με δεδομένο ότι έχουμε και τη συγκυρία τώρα, να έχουμε Γενικό Γραμματέα στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, τον κο Αληφακιώτη, καθηγητή και συνάδελφό μας, ο οποίος σίγουρα μπορεί να βοηθήσει προς την κατεύθυνση αυτή, νομίζω ότι έχουμε δυο θετικά στοιχεία, που μπορούν να βοηθήσουν την όλη κατάσταση.

Βεβαία η σωστή και ελεγχόμενη αναπαραγωγή στη Σκύρο, θα μπορέσει να εξασφαλιστεί μόνο με την λειτουργία του Κέντρου Αναπαραγωγής στον νέο περιφραγμένο χώρο, του Δήμου Σκύρου. Φυσικά δεν μπορεί να αυξάνεται επ' άπειρον ο πληθυσμός των αλόγων, πρέπει να υπάρξουν όρια φυσικά στην αύξηση του πληθυσμού. Δε νομίζω όμως ότι χρειάζεται να το συζητήσουμε αυτό τώρα. Μακάρι να αυξηθεί ο πληθυσμός, και εδώ είμαστε πάλι για να βρούμε τρόπους συγκράτησης του.

Η φυλή της Σκύρου, μαζί με τη φυλή Shetland, τη βρετανική φυλή, είναι οι πιο σπάνιες και οι πιο σημαντικές φυλές στον κόσμο εξαιτίας κυρίως της μικροσωμίας τους. Λέχθηκε προηγουμένως, ότι το Σκυριανό Αλογάκι μπορεί να είναι πολύ χρήσιμο για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Βεβαίως, αλλά και για κάθε παιδί που πηγαίνει να μάθει ιππασία είναι χρήσιμο το Σκυριανό Αλογάκι. Έχει άριστο χαρακτήρα, είναι πολύ ήρεμο. Αν και είναι άγριο όταν είναι ελεύθερο, μόλις το πιάσουμε και το χαϊδέψουμε λίγο, γίνεται, όπως λέμε «άλλος άνθρωπος», γίνεται «άλλο άλογο». Πραγματικά, αυτό το έχω ζήσει, γιατί μια ζωή είμαι κοντά τους και το ξέρει αυτό όλη η ερευνητική ομάδα του ΑΠΘ. Είναι, επομένως, χρησιμότερο για την εκμάθηση ιππασίας στα μικρά παιδιά, διότι είναι λάθος η χρησιμοποίηση μεγαλόσωμων αλόγων για το σκοπό αυτό διότι κινδυνεύουν σωματικά. Πάντως είναι, σίγουρα, απαραίτητο, να μαθαίνουν τα μικρά παιδιά ιππασία με το Σκυριανό Αλογάκι.

Επί τη ευκαιρία, θα ήθελα να αναφέρω τελειώνοντας κάτι ακόμη. Όσον αναφορά τη χρησιμότητά τους, θα προσθέσω στις προτάσεις του κου Ευεργέτη, συγκεκριμένες προτάσεις για τη χρησιμοποίηση των Σκυριανών αλόγων, αλλά και γενικότερα και των αλόγων των υπόλοιπων πέντε φυλών:

- Οι δήμοι, οι ιππικοί όμιλοι και άλλοι φορείς, μπορούν να διοργανώνουν ιπποδρομίες με συμμετοχή αλόγων αυστηρώς και μόνο των φυλών αυτών. Αν θέλουν να χρησιμοποιούν και καθαρόαιμα και άλογα άλλων φυλών, ας τρέχουν αυτά σε διαφορετικές ιπποδρομίες. Να είναι ξεχωριστές δηλαδή, οι ιπποδρομίες για τις πέντε ελληνικές φυλές.
- Να διοργανώνονται Ημερίδες σαν τη σημερινή και συνέδρια,
- αρματοδρομίες, εκδρομές με έφιππη μετακίνηση στην ελληνική ύπαιθρο,
- ιππικές εκθέσεις.



Θα ήθελα ιδιαίτερα να τονίσω ότι η Φίλιππος Ένωση Ελλάδος και ο Οργανισμός Διαχείρισεως Ιπποδρομιών Ελλάδος, είναι από τους πιο σημαντικούς φορείς και βοηθούν πάρα πολύ, χρηματικά, για την εξακολούθηση της ιππικής έκθεσης που γίνεται κάθε χρόνο, το Σεπτέμβριο, στην Ανδραβίδα, και από πέρσι άρχισε ακόμα μία ιππική έκθεση να γίνεται στο Πλατύ Μεσσηνίας, κάθε Ιούλιο. Πρέπει να βοηθήσουμε αυτές τις εκθέσεις με οποιοδήποτε τρόπο μπορούμε.

Επίσης μια άλλη ιδέα θα ήταν η Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας να βοηθήσει, συστήνοντας σε όλους του ιππικούς ομίλους σε όλη την Ελλάδα, τα Σκυριανά Αλογάκια, και να βρεθεί, εφόσον αυτό είναι εφικτό, και τρόπος απόκτησής τους είτε με χρηματοδότηση από κάποιο φορέα είτε μέσω δωρεάς.

Πριν τελειώσω θα ήθελα πάλι να συγχαρώ και τους προηγούμενους ομιλητές, που έθεσαν τόσο ωραία και τόσο σαφώς τα θέματα, και θα ήθελα να εκφράσω την πλήρη αισιοδοξία μου για την καλή έκβαση όλων των προσπαθειών μας στο μέλλον.»

Αν. Καθηγ. Ι. Μενεγάτος

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

«Χαίρομαι πάρα πολύ κύριε Πρόεδρε που ξανασυναντιόμαστε και θερμά συγχαρητήρια για τη διοργάνωση της σημερινής Ημερίδας. Συγχαρητήρια και στους άλλους ομιλητές. Χάρηκα πάρα πολύ για το έργο του κ. Κρητικού, ο οποίος ήταν μαθητής μου. Με κάλυψε ο κος Ζαφράκας, ο δάσκαλός μου στα άλογα και στα άλλα ζώα, γι' αυτό θα είμαι πάρα πολύ λιτός σε αυτά που θα σας πω.

Σήμερα είναι μια πάρα πολύ σημαντική μέρα για τη χώρα μας. Το Αλογάκι της Σκύρου είναι παγκόσμια υπόθεση, δεν είναι μόνο ελληνική. Τα άλλα μικρόσωμα άλογα, είναι μινιατούρες (τα αμερικάνικα, τα φαλαμπέλα), τα Shetland είναι σαν να είναι αχονδροπλαστικά, νάνοι με παθολογική κατάσταση. Το αλογάκι της Σκύρου είναι ένα μικροκαμωμένο αλογάκι, πανέξυπνο, τετραπέρατο και πάρα πολύ μεγάλης αντοχής. Περνά το χειμώνα έξω. Αυτό είναι και το κυριότερό του χαρακτηριστικό. Είναι ένα αλογάκι ορεινού τύπου το οποίο από τις πάρα πολύ δύσκολες συνθήκες στο πέρασμα των αιώνων, διαμόρφωσε το μέγεθος που έχει. Πρέπει να είμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί όταν αναφερόμαστε σε θέματα καταγωγής, διότι δεν τα κατέχουμε καλά. Τώρα με το DNA και τις νέες μεθόδους, θα διευκρινιστούν πολλά θέματα.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο ήθελα να αναφερθώ είναι το θέμα της αποκλειστικής παραμονής των ζώων στο νησί. Αυτό είναι εγκληματικό, με το νόμο που υπάρχει τα θηλυκά παραμένουν στο νησί. Τώρα που και ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Αγροτικής ανάπτυξης γνωρίζει το θέμα τόσο καλά, θα πρέπει το ταχύτερο δυνατό αυτή η ρύθμιση να αλλάξει. Πρέπει το ζώο όχι μόνο να πάει σε όλη την Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό. Φανταστείτε το αραβικό



άλογο να είχε παραμείνει μόνο στην Αραβία και να μην είχε πάει σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου. Το ίδιο θα μπορούσε να γίνει και με το δικό μας το Σκυριανό Άλογο, διότι είναι ένα μικροκαμωμένο αλογάκι, σωστό στις αναλογίες του, αρμονικό.

Ένα άλλο θέμα που ήθελα να θίξω, αλλά είδα στο πρόγραμμα ότι υπάρχει, είναι να γίνει ένας σταθμός αναπαραγωγής στη Σκύρο, τον οποίο όμως να μπορεί να επισκέπτεται και ο κόσμος για να βλέπει τα αλογάκια, να τα φωτογραφίζει, να κάνει τους περιπάτους του. Για τα υπόλοιπα θέματα με κάλυψε ο κος Ζαφράκας.

Το κυριότερο στο οποίο θα ήθελα και εγώ με τη σειρά μου να αναφερθώ είναι στο ότι αυτά τα ζώα, τα μικρόσωμα, με αυτό τον καλό χαρακτήρα, μπορούν να βοηθήσουν τα παιδάκια να εξοικιωθούν με την ιππασία και να μπορούν αργότερα να πάνε στα μεγαλύτερα άλογα. Σας ευχαριστώ πολύ.»

Λέκτωρ Θ.Γ. Αντίκας

Ιππίατρος, Α.Π.Θ.

«Θα ήθελα καταρχήν να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ για την πρόσκληση και τη φιλοξενία που μου προσέφεραν αλλά και το προσωπικό της Εταιρείας που με βοήθησε να συμπληρώσω την παρουσίαση που είχα ετοιμάσει.

Είμαι εδώ όχι σαν ιππίατρος, ούτε σα λέκτορας, ούτε σαν μπαμπάς της Χάιδως Αντικατσίδη, αλλά κυρίως γιατί πρόσφατα πήρα ένα συγκινητικό γράμμα από ένα κοριτσάκι από τη Βόρειο Γαλλία, που διάβασε ένα άρθρο στο "Chevale Magazine - le pone de l'ile de Skyros", και με ρώτησε: "παρακαλώ πείτε μου πού μπορώ να πάρω δύο από αυτά τα άλογα και αν υπάρχει association στη Γαλλία, για την εκτροφή του ιππαρίου της Σκύρου", γιατί όπως ξέρετε στη Γαλλία υπάρχει association για τα Shetland, μεγαλύτερη από αυτή των νήσων Shetland. Αισθάνομαι έτσι λίγο απογοήτευση, γιατί επιχειρούμε τόσα χρόνια, σχεδόν ανεπιτυχώς, να διασώσουμε αυτά τα λίγα αλογάκια που απέμειναν, λόγω μίας περιέργης, τουλάχιστον διάταξης που απαγόρευε την εξαγωγή τους. Είμαι της γνώμης ότι ούτε στη Σκύρο, ούτε πουθενά αλλού θα είχαν μείνει τόσα λίγα εάν υπήρχανε εκτροφές, όπως αυτή στην Κέρκυρα, όπως αυτή που θα μπορούσε να είναι στη Σκόπελο, όπως αυτή που θα μπορούσε να είναι στη Γαλλία, γιατί και εκεί τα Shetland που εκτρέφονται στη Γαλλία, είναι εξίσου καλά, ίσως και καλύτερα από εκείνα των νήσων Shetland.

Ήρθα λοιπόν εδώ, με λίγες εικόνες, για να μας κάνω κάπως, πιο περήφανους για την ιππική μας τέχνη και ιστορία, γιατί τότε όντες περήφανοι θα κάνουμε πιο πολλές προσπάθειες να διορθώσουμε τα κακώς κείμενα. Ένα από τα κακώς κείμενα, το ανέφερα ήδη: δεν βλέπω το λόγο γιατί να μην επιτρέπεται η εξαγωγή των Σκυριανών και η αναπαραγωγή τους και αλλού, αρκεί να τηρηθούν οι κανόνες. Δηλαδή να μην το κάνουμε και οικόσιτο και ψηλώσει και αρχίσουμε να το ταΐζουμε και 4 kg βρώμη την ημέρα.

Δεύτερο πρόβλημα είναι ότι κάναμε λάθος προτείνοντας τη γεωγραφική κατανομή των επιδοτήσεων. Μεγάλο λάθος, ήδη από το 1999, και από το 1978 ακόμη. Δε βλέπω το λόγο γιατί κάποιοι καλός και περήφανος Έλληνας που ζει στην Αλεξανδρούπολη ή στον Κρόκο Κοζάνης και έχει ιππάρια



της Σκύρου να μην επιδοτείται. Άρα το λάθος αυτό πρέπει να διορθωθεί το συντομότερο δυνατό.

Η μεγάλη μου χαρά είναι, βέβαια, ότι βλέπω εδώ και τον κύριο Ζαφράκα και τον κύριο Μενεγάτο, την κυρία Αυδή, όλους εσάς τους φίλους του ελληνικού αλόγου, τον κύριο Κώστα Μητσόπουλο από την Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας, η οποία στη δεκαετία του '70 είχε θεσπίσει ειδικό έπαθλο ελληνικών φυλών ίππων που σήμερα έχει καταργηθεί, άρα σε εσάς που είστε η νεότερη γενιά επαφίεται η εκ νέου θέσπισή του. Η Φίλιππος Ένωση, έχει βάση του καταστατικού της την υποχρέωση να διασώζει τις Ελληνικές φυλές ίππων. Τα χρήματα όμως και οι προσπάθειες που διέθεσε γι' αυτό το σκοπό είναι δυσανάλογα με το άρθρο του καταστατικού της. Άρα και σε εκείνη επαφίεται η διόρθωση. Όσο για τη Σκύρο ή την Κεφαλλονιά ή αλλού, όπου εξαφανίζονται τα ελληνικά άλογα αγαπητέ κύριε Δήμαρχε Σκύρου, νομίζω ότι δεν φταίμε τόσο όλοι εμείς όσο οι ίδιοι κάτοικοι.

Κάποιος είπε ότι δεν πρέπει να λέμε ιππάριο, το Σκυριανό αλλά αλογάκι. Καλή είναι η πρόταση, αλλά πρέπει να σας πω ότι η ελληνική γλώσσα έχει 216 λέξεις που αρχίζουν ή τελειώνουν με τη λέξη ίππος, έτσι είναι, λοιπόν, ντροπή να επιμένουμε να δίνουμε αυτό το κακόηχο επίθετο δεδομένου ότι το *ιππάριον*, αν θέλετε και φυλογενετικώς, είναι μία από τις φυλές της εξέλιξης του αλόγου, όλα ονομάζονταν ιππάρια προς τιμήν τους οι ξένοι δώσανε ελληνικό όνομα στα μικροσωματικά, κι εμείς θέλουμε να το αλλάξουμε.

Οι σωματομετρικές μελέτες που έχουν γίνει ακόμα και με ακτίνες λείζερ, επιβεβαιώνουν ότι στις απεικονίσεις στις μετώπες ναών ή σε αγγεία της αρχαιότητας στις σκηνές ανθιππασίας οι αναβάτες είναι κυρίως έφηβοι, των οποίων τα πόδια φτάνουν μέχρι το μεσοκύνιο του αλόγου, άρα λοιπόν έχουμε ένα ύψος αλόγου όχι πάνω από 1,20 μ..

Λέχθηκαν πολλά για την καταγωγή, προέλευση, εξημέρωση και τη ζωογραφία του ελληνικού αλόγου, και θέλω να αισθανθείτε υπερήφανοι, διότι μόνο οι Έλληνες πήραν το άλογο και του έδωσαν φτερά, το κάνανε πολεμική μηχανή, και τέλος το μετέτρεψαν από πολεμική μηχανή σε αθλητή της ειρήνης, δηλαδή ολυμπιακό αθλητή, και έδωσαν ακόμη και στον Ημίονο αξία με το ολυμπιακό άθλημα της Απήνης (αμαξοδρομία με μουλάρια).

Από πού όμως προήλθε το *Equus Cabalus*, το άλογο δηλαδή που εξημερώθηκε; Ας δούμε τι λέει η μυθολογία μας γι' αυτό. Όλοι γνωρίζουμε τον όγδοο άθλο του Ηρακλή. Είπε ο Ευρυσθέας στον Ηρακλή: "πήγαινε στη Θράκη, που είναι ο Βασιλιάς Διομήδης να μου φέρεις τις ανθρωποφάγες φοράδες". Ο Ηρακλής πήρε τις φοράδες, που είχαν ήδη φάει το Διομήδη, και τις πήγε στον Ευρυσθέα, πίσω στο Άργος. Δηλαδή εξημερώθηκε το άλογο αφού έφαγε υποτίθεται το Διομήδη. Ο Ηρακλής έδωσε τις φοράδες στον Ευρυσθέα, και εκείνος τις αφιέρωσε στην Ήρα, η οποία τον μισούσε αφόρητα. Η Ήρα τόσο πολύ ευχαριστήθηκε, λέει ο Διόδωρος που άφησε ελεύθερες τις φοράδες να περιπλανώνται και γύρω στο 513-16 λέει ο Διόδωρος ότι έφτασαν στη Θεσσαλία όπου έγιναν οι γεννήτορες του ιππικού του Μέγα Αλέξανδρου. Τί μας «λέει» λοιπόν αυτός ο μύθος. Ότι το άλογο μπήκε στην Ελλάδα από τη Θράκη, το σημείο ένωσης Ευρώπης και Ασίας, όπου και εξημερώθηκε, πήγε ως την Πελοπόννησο με τον Ηρακλή και, στη συνέχεια, μπορεί να πήγε και στην Κρήτη ή και σε άλλα νησιά και γύρισε στη Θεσσαλία απ' όπου, κατά τη γνώμη μου, ενδεχομένως, πέρασε και στη Σκύρο.

Ένας άλλος μύθος είναι αυτός της Αυγής (Ιός) και του Ήλιου που οδηγούν τα τέθριππα. Από



το μέγεθος της γυναίκας και το μέγεθος των αλόγων στις διάφορες απεικονήσεις του μύθου, φαίνεται ότι τα άλογα είναι μικρό-σωματικά. Σημασία έχει το γεγονός ότι το άλογο κινείται από την Ανατολή προς τη Δύση.

Ο Πήγασος με τον Βελερεφόντη, πήγε στην Ασία να σκοτώσει τη Χίμαιρα. Μία σπουδαία αγγιογραφία από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, τον δείχνει να πετά ανάποδα, πάνω από το Αιγαίο. Τα παπούτσια του Βελερεφόντη, είναι θρακικά, δεν είναι το ελληνικό σανδάλι. Άλλη μία παραβολή ότι το άλογο έρχεται από την Ανατολή.

Η κυρία των πάγων, βρέθηκε το 1995, στα υψώματα Ουκόκ, στο Αλτάι, από τον Ανατολί Ντερεμπιάνκο, φίλο της ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών. Όταν αποκαλύφθηκε το αριστερό της χέρι φάνηκε στον ώμο της ένστικτο (ζωγραφισμένο) ένα άλογο. Δίπλα της ήταν θαμμένα έξι ιππάρια 1,10 – 1,20 μ., ολόδια με τα άλογα της Σκύρου. Ήδη γίνεται ανάλυση DNA στην Αγία Πετρούπολη, και σύντομα θα βγουν τα αποτελέσματα.

Άλλη μία ιστορία – μύθος. Ο Ρήσος του Ευριπίδη, ή αν θέλετε, το κεφάλαιο Κ της Ηλιάδος, όπου ο βασιλιάς Ρήσος, σαν Θράκας, παίρνει τις άσπρες φοράδες του και πάει να βοηθήσει τον Έκτορα, όχι τους Έλληνες, αφού είναι Θράκας πάει να βοηθήσει το φίλο του. Τη νύχτα μπαίνει ο Οδυσσέας και ο Διομήδης, τον σκοτώνουν και κλέβουν τις περίφημες φοράδες του Ρήσου (πάλι θρακικές είναι και αυτές). Με αυτές κερδίζει τα επί Πατρόκλω ο Διομήδης, και έχουμε και την πρώτη περίπτωση κλοπής αλόγων στην ιστορία. Κερδίζει, λοιπόν στην αρματοδρομία, και έτσι έχουμε άλλη μία ένδειξη ότι φοράδες πάνε ανάποδα από την Θράκη στην Τροία και ξαναγυρνάνε στο Άργος.

Εδώ, επειδή πάρα πολύ κακολογήθηκε ο ημίονος και ο όνος, θα ήθελα να επισημάνω ότι ο ημίονος είναι μια ράτσα που ασφαλώς άφησε πολλά από τα χαρακτηριστικά της στο Σκυριανό ιππάριο. Σε πάρα πολλές φωτογραφίες από παλιά, αλλά και στο κείμενο του κύριου Κωνσταντινίδη, αναφέρονται τρία θέματα: Πρώτον, ιππάρια που πλαγιοβαδίζουν, αραβάνοι όπως λέμε. Η πλαγιοβάδιση ή ο πλαγιοτροχασμός είναι τυπικό ημιονικό χαρακτηριστικό, από εκεί πέρασε στα άλογα. Δεν είναι, δηλαδή, μία από τις τροχαστικές κινήσεις του αλόγου. Δεύτερον, μερικά από τα άλογα έχουν τη μαύρη γραμμή στην πλάτη. Άλλο ένα ημιονικό χαρακτηριστικό. Ο κύριος Κωνσταντινίδης το 1896, είπε, ότι φέρουν δακτυλίους στα πόδια. Άλλο ένα ημιονικό χαρακτηριστικό. Δεν είναι τόσο τρομερό το ότι πέρασαν μερικά γονίδια στο αλογάκι από τέτοιες επιμιξίες. Άλλωστε, εκτός του ότι ήταν ολυμπιακός αθλητής ο ημίονος, ο Αριστοτέλης λέει, ότι οι ημίονοι διακρίνονται σε δύο, σε γύνον, όταν ο μπαμπάς είναι γαιδούρι όπως στην περίπτωση μας, και σε οραία όταν ο μπαμπάς είναι επιβήτορας και η μαμά γαιδούρα. Ορεύς, γιατί ανεβαίνει γρήγορα στα όρη και άρα είναι πολύ δυνατό. Δεν είναι κακό το ότι έγινε αυτό, αρκεί να μη συνεχιστεί στο μέλλον.

Το ιππάριο της Σκύρου λοιπόν είναι από τις αρχαιότερες και πιο σπάνιες μικρόσωμες φυλές ίππων του κόσμου. Η μικροσωμία του, όπως κι άλλων νησιώτικων φυλών (Shetland, Κίνας, Κασπίας, Chincoteague κ.α.), οφείλεται φυσικά στη λιτή διατροφή, στις αντίξοες συνθήκες του περιβάλλοντος και στη συγγενική αναπαραγωγή, που κατά τεκμήριο δημιούργησαν το γενότυπο-φαινότυπο του. Αναλύσεις στο Εργαστήριο Φυσιολογίας της Αναπαραγωγής Αγροτικών Ζώων του ΑΠΘ (Apostolidis et al, 2000) κι αλλού έδειξαν πως η φυλή της Σκύρου είναι



η πιο ομοιογενής της χώρας.

Λοιπόν, ελπίζω να αισθάνεστε κάπως πιο περήφανοι για το ελληνικό αλογάκι και να βοηθήσετε, τουλάχιστον η νεότερη γενιά, να σταματήσει αυτή η αιμορραγία της εξαφάνισης και αυτής της φυλής και άλλων, και ευτυχώς έχετε όλη τη βοήθεια και του πανεπιστημίου και της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ. Νομίζω ότι η προστασία του Σκυριανού Αλόγου αλλά και των άλλων ελληνικών φυλών δεν αφορά μόνο στην προστασία του περιβάλλοντος αλλά κυρίως στη διάσωση του μοναδικού ελληνικού πολιτισμού. Σας ευχαριστώ πολύ.»

Παρουσίαση του Silva Project

Κα Σύλβια Δημητριάδη Steen

«Σας ευχαριστώ πολύ που με καλέσατε στην σημερινή Ημερίδα και μου δίδετε την ευκαιρία να πω με δύο λόγια το τί προσπαθούμε να κάνουμε στην Κέρκυρα. Η όλη προσπάθεια ξεκίνησε ως χόμπι. Επειδή από μικρή είχα άλογο και αγαπούσα τα άλογα, όταν πήγα στην Κέρκυρα είπα να ξεκινήσω κάτι ως χόμπι και διάλεξα το Σκυριανό αλογάκι. Μου προσφέρθηκαν τότε τέσσερα αλογάκια, δύο αρσενικά και δύο θηλυκά, τα οποία ήταν σε ενδιαφέρουσα αλλά από άλλα άλογα. Αυτή τη στιγμή μετά από οκτώ χρόνια, έχουμε 23 αλογάκια, καθαρόαιμα όλα. Συγκεκριμένα έχουμε 16 φοράδες, 2 επιβήτορες, και 5 μικρά που γεννήθηκαν τώρα, και περιμένουμε ακόμα ένα.

Το πρώτο στοίχημα ήταν η σωστή αναπαραγωγή. Το πετύχαμε με τη βοήθεια του κου Copland και ξένων Πανεπιστημίων. Ενδιαφέρονται πάρα πολύ οι ξένοι για αυτό το αλογάκι. Έχω καθημερινά σχετικά τηλεφωνήματα από πανεπιστήμια απ' όλο τον κόσμο. Οι σκοποί του προγράμματος Silva ήταν πρώτα η σωστή αναπαραγωγή και έπειτα το να βρούμε για το Σκυριανό Αλογάκι έναν καινούργιο ρόλο. Έτσι ξεκινήσαμε από πέρσι την ιππασία για παιδιά, μια προσπάθεια που βρήκε φοβερή ανταπόκριση στην Κέρκυρα.

Θα έπρεπε να μην είμαστε μόνο ένας δύο ή τρεις που παράγουμε Σκυριανά Αλογάκια, αλλά να υπάρξει και μια μικρή μονάδα π.χ. στην Κρήτη, στην Κω, στην Πελοπόννησο, διότι ο κος Copland και άλλοι, φοβούνται πως αν υπάρξει κάποια επιδημία, και εξαφανιστεί όλη η δική μου μονάδα, θα πρέπει να υπάρχουν και άλλες μικρότερες μονάδες ώστε να μην κινδυνεύει ο πληθυσμός.

Τον περασμένο Αύγουστο πήγα στη Ρώμη, σε ένα συμπόσιο για τα άλογα, γράφτηκα στο Rare Breed International, και έτσι έγινε το αλογάκι γνωστό σε όλο τον κόσμο. Επίσης, επειδή είμαι ειδική παιδαγωγός κι έχω ιδρύσει στην Αθήνα το ίδρυμα «Θεοτόκος» μαζί με την κυρία Παπάγου, πολύ σύντομα θα κάνουμε και θεραπευτική ιππασία.

Όσα έχουμε μέχρι σήμερα πετύχει τα πραγματοποιήσαμε τελείως μόνοι χωρίς καμιά βοήθεια. Πραγματικά όμως τώρα χρειαζόμαστε βοήθεια, διότι η μονάδα εκτροφής έχει πάρει πλέον μεγάλες διαστάσεις. Έχουμε βγάλει και ένα βιβλίο για το Σκυριανό Αλογάκι και μας έχουν επισκεφθεί πολύ γνωστοί επιστήμονες (όπως ο David Belamy) από το εξωτερικό και ενδιαφέρονται πολύ για το αλογάκι αυτό. »



Κ. Μώρος

Αγρόκτημα ΑΜΦΙΚΑΙΑ

«Καλημέρα και από μένα. Μετά από τόσους προλαλήσαντες, το μόνο που θα ήθελα να πω στοχεύοντας τους υπεύθυνους του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης είναι ότι σήμερα υπάρχει πράγματι η δυνατότητα να γίνει αυτό που έλεγε προηγουμένως η κυρία Δημητριάδη – Steen, δηλαδή ένα δίκτυο αγροκτημάτων. Υπάρχει αυτή τη στιγμή ανοικτό μέτρο στα προγράμματα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, «τα πρότυπα αγροκτήματα και καινοτόμες δράσεις», που αφορά στον αγροτουρισμό.

Έρχομαι κατευθείαν στο δια ταύτα, διότι στα άλλα αναφέρθηκαν πολλοί. Αυτή τη στιγμή επιδοτούνται προγράμματα. Για παράδειγμα εγώ και ο γιος μου, αγρότες κατά κύριο επάγγελμα, υποβάλλαμε σχετική πρόταση στο μέτρο για τα πρότυπα αγροκτήματα, η οποία και εγκρίθηκε. Υπάρχουν λοιπόν χρήματα, τα οποία κινούνται και μπορούν να δοθούν για ιππικό τουρισμό, για αγροτουρισμό, αλλά απλά πρέπει να υπάρξει μία συγκεκριμένη προ-απαίτηση, να χρησιμοποιούνται δηλαδή μόνο ελληνικές φυλές αλόγων. Δεν μπορεί να μιλάμε για ιππικό τουρισμό και αγροτουρισμό, να μιλάμε για τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής μας ή την ιστορία μας και να φέρνουμε αλόγα από διάφορες άλλες χώρες, επειδή είναι ψηλά ή πιο όμορφα, μόνο και μόνο για να τα έχουμε σαν κράττη χρημάτων. Ο κύριος Αληφακιώτης -θα χαιρόμουν πολύ να ήταν εδώ - ενώπιον του κυρίου Ζαφράκα στη Θεσσαλονίκη, είχε προτείνει να γίνει το αγρόκτημα μας κέντρο αναπαραγωγής θεσσαλικού αλόγου. Εδώ είμαστε, εάν θέλει μπορεί να το κάνει αυτό, όχι μόνο με μας, όχι μόνο στην Κέρκυρα, όχι μόνο στον κύριο Κλαδούχο στην Πελοπόννησο, που επίσης έχει ένα πρότυπο αγροκτήμα, όχι μόνο στον κύριο Δήμου στα Τρίκαλα, όπου έχουμε στείλει εμείς δική μας μικρή φοράδα και κατόπιν παλιάς απαίτησης του κυρίου Ζαφράκα, έχουμε στείλει και τον Λεωνίδα, έναν από τους κύριους επιβήτορές σας.

Τα δικά μας αλόγα προήλθαν από μία οικογένεια στον Πειραιά, τους αδελφούς Θεοδωρουλαία, οι οποίοι είχαν μερικά αλογάκια στην Σαλαμίνα, δεν ήξεραν τί να τα κάνουν, πήγε ο κύριος Μενεγάτος τα φωτογράφησε, τα φέραμε με δυσκολία στο κτήμα, πήγα στην έκθεση της Ανδραβίδας, μας έδωσαν έναν επιβήτορα Θεσσαλό και μία μικρή φοράδα και έτσι ξεκινήσαμε.

Όμως, η λογική του αγροκτήματος Αμφίκαia στο οποίο αναφέρομαι, (www.amfikaia.gr), μιλάει για μια λογική περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Εμείς ευαισθητοποιούμε, δεν εκπαιδεύουμε. Εκπαιδεύουν οι καθηγητές, οι δάσκαλοι και όσοι έχουν εκπαιδευτεί γι' αυτό. Η λογική αυτή μας έκανε γνωστούς σε μία ομάδα ανθρώπων, μεταξύ των οποίων και ο κος Σκούλλος και μας αγκάλιασε η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και σιγά - σιγά μας αγκαλιάζουν και ιδιώτες. Δεν είναι ανάγκη να περιμένουμε πάντα χρήματα για να κάνουμε κάτι που αγαπάμε, αν το αγαπάμε ας το κάνουμε και αν κάποια στιγμή έρθουν κάποια χρήματα για να βοηθήσουν την προσπάθειά μας, καλώς να έρθουν. Εγώ το μόνο που μπορώ να προτείνω σήμερα στους αρμόδιους του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, δεδομένης και της παρουσίας ενός Γενικού Γραμματέα ευαισθητοποιημένου σ' αυτό το θέμα, στα πλαίσια του μέτρου του Γ' ΚΠΣ για αγροτουρισμό, να δοθούν περισσότερα μόρια σε όσους εντάσσονται και έχουν κάποια αλόγα ελληνικών φυλών. Έτσι και τα αλόγα μπορεί να σωθούν αλλά και να γίνουν και άλλες μικρές μονάδες



και να γίνει ένα μικρό δίκτυο τέτοιων αγροκτημάτων, όπου κάτω από την ομπρέλα, είτε της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ είτε του Α.Π.Θ είτε οποιουδήποτε άλλου φορέα, να γίνεται μία σωστή αναπαραγωγή με λίγους ανθρώπους, δεν χρειάζεται κάθε κτήμα να έχει δέκα ανθρώπους για να μπορέσει να συντονίσει κάτι. Από εκεί κι ύστερα μπορούν, ο κύριος Ευεργέτης, ο κύριος Κρητικός, να γυρνούν όλη την Ελλάδα και να δίνουν τις συμβουλές τους. Άλλο ένας δήμος να πληρώνει έναν άνθρωπο, κι άλλο να πληρώνουμε εκατό ιδιώτες δύο ή τρεις ανθρώπους. Αυτό εξαρτάται από το Υπουργείο Γεωργίας και ας μην κρυβόμαστε, εάν το θέλει μπορεί να το κάνει μέσα από τα 452 δις που προβλέπονται από το Γ' ΚΠΣ για αγροτουρισμό στον οποίο περιλαμβάνεται και ο ιππικός τουρισμός. Αυτά μπορούν να γίνουν κατά την προσωπική μου άποψη, διότι σε όλα τα άλλα με έχουν καλύψει οι καθηγητές και οι προλαλήσαντες.

Ευχαριστώ πολύ.»

Α. Κόντης

Εκδότης περιοδικού «ΤΟ ΑΛΟΓΟ»

«Θέλω να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση, την οποία αποδέχτηκα με μεγάλη ευχαρίστηση. Η δική μου παρέμβαση θα είναι σύντομη και θα εστιάσω λίγο την προσοχή σας στη σημασία του Τύπου σε σχέση με τις προσπάθειες που κάνετε όλοι εσείς για το άλογο.

Εμείς έχουμε δημιουργήσει με πολύ μεγάλη προσπάθεια ένα έντυπο, το «Άλογο, Σπορ και Θέαμα». Είναι αλήθεια ότι οι φίλοι του αλόγου δεν αγαπούν πολύ τον τύπο, το διάβασμα, και η δική μας παρουσία έρχεται να καλύψει ένα κενό. Θέλω όλοι εσείς που αγαπάτε το άλογο να είσαστε συμμετέχοντες. Σε αυτή την προσπάθεια σας θέλουμε όλους κοντά διότι εμείς έχουμε τη δύναμη να φτάσουμε στο πιο μακρινό χωριό της Ελλάδος. Μέσα από το περιοδικό οι απόψεις σας μπορούν να διαβαστούν, μπορείτε να βοηθήσετε στην ανάπτυξη της ιππασίας, στην ανάπτυξη των ιππικών κέντρων πάνω σε σωστές βάσεις. Εμείς αυτή την προσπάθεια κάνουμε και για να πετύχουμε έχουμε ανάγκη τη βοήθεια όλων σας. Το περιοδικό είναι ένα βήμα για σας, θέλουμε τις απόψεις σας ώστε να μπορέσουν και οι απλοί άνθρωποι να γίνουν κοινωνοί όλων αυτών των απόψεων και να βοηθηθούν και στις περαιτέρω ενέργειές τους. Αυτό προέκυψε και από τις ομιλίες σήμερα, δηλαδή ότι κάνουμε αρκετά πράγματα αλλά τελικά δεν βγαίνει τίποτα προς τα έξω. Αυτή την ανάγκη ερχόμαστε να καλύψουμε. Σας διαβεβαιώνω ότι οι σελίδες του περιοδικού είναι ανοικτές για εσάς και θα ήθελα να συμπλεύσουμε μαζί σε αυτή την προσπάθεια, ώστε να μπορέσει η ιππασία και το άλογο να πάρουν τη θέση που τους αξίζει στον τόπο μας. Ευχαριστώ πολύ.»

Τοποθετήσεις – Ερωτήσεις - Συζήτηση

A. Μητσόπουλος, Κτηνίατρος, Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας

Εκπροσωπώ την Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας, και την κα Λεβίδη η οποία με παρακάλεσε να είμαι σήμερα εδώ. Κάνω μια καριέρα εδώ και 20 χρόνια, στα ελληνικά άλογα. Θα ήθελα να τονίσω ότι έχετε πάντοτε τη συμπαράσταση της Ομοσπονδίας. Ότι είπατε σχετικά με το να μπουν κάποια ελληνικά άλογα στους ελληνικούς ιππικούς ομίλους θα μεταφερθεί στο Συμβούλιο και γενικώς η Ομοσπονδία με την κτηνιατρική της επιτροπή θα βοηθήσει σε ό,τι μπορεί το ελληνικό Σκυριανό Αλογάκι.

Θα ήθελα να κάνω και μία προσωπική τοποθέτηση. Ως κτηνίατρος ελεύθερος επαγγελματίας, έχοντας πάει πολλές φορές στην Κέρκυρα, έχοντας βοηθήσει στο Silva project και έχοντας σπουδάσει ζωοτεχνία και στο εξωτερικό, θα περίμενα με αφορμή αυτή την Ημερίδα να ξεκινήσει μία βάση, να δημιουργηθεί δηλαδή το ελληνικό studbook για το Ελληνικό Σκυριανό Αλογάκι αλλά και για τις άλλες ελληνικές φυλές αλόγων. Είναι απόφαση της Ε.Ε. να δημιουργηθούν τα studbook. Η Φίλιππος Ένωση το έκανε με τον κύριο Μοίρο και τον κύριο Περάκη για τα ιπποδρομιακά άλογα. Αυτή τη στιγμή προσπαθώ μέσω της Ελληνικής Ομοσπονδίας Ιππασίας να γίνει ένα database για το αραβικό για το οποίο υπάρχουν συστηματικές εκτροφές στην Ελλάδα, για το Βελγικό Mumland, για όλες τις φυλές που βρίσκονται εδώ. Το ίδιο πρέπει να γίνει για το Σκυριανό και για τις άλλες ελληνικές φυλές υπό την εποπτεία ενός επίσημου φορέα. Αν ταυτοποιηθούν τα ζώα, καταγραφούν τα χαρακτηριστικά, οι χρωματισμοί, το DNA, όπως γίνεται στα ιπποδρομιακά, τότε θα έχουμε μια πολύ καλή βάση εκκίνησης. Εάν μπούν και τα μικροσίπ όπως ορίζει η Ε.Ε., τότε θα υπάρχει εξασφαλισμένη η επιδότηση αλλά και βήθεια για τη διατήρηση της φυλής.

A. Ζαφράκας: Ήδη έχει αρχίσει να γίνεται αυτό. Δεν το έχω αναλάβει προσωπικά εγώ, αλλά εγώ το ξεκίνησα και είναι τώρα στα χέρια του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σε συνεργασία με τη Φίλιππος Ένωση. Προχωράει το θέμα αυτό, όχι μόνο για το Σκυριανό Αλογάκι, αλλά για όλες τις ελληνικές φυλές. Υπάρχουν στοιχεία ήδη, και βρισκόμαστε στην έκδοση των γενεαλογικών βιβλίων.

A. Μητσόπουλος: Ποιός καταγράφει τα καινούργια στοιχεία κύριε Ζαφράκα ;

A. Ζαφράκας: «Θα αναλάβει το Υπουργείο Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Έχει γίνει μια εργασία, επί 4 χρόνια, βάση ενός προγράμματος της Ε.Ε.. Τα στοιχεία αυτά υπάρχουν καταγεγραμμένα. Από κει και πέρα προσπαθούμε αξιοποιώντας αυτά τα στοιχεία να βρούμε τον τρόπο για την καταγραφή των νέων αλόγων που γεννιούνται.

Μ. Σκούλλος: Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα για να μη δημιουργούμε εντυπώσεις. Προσπάθειες έχουν γίνει πολλές, αλλά ακόμα δεν έχουμε φτάσει σε αποτέλεσμα, ούτε στον ορισμό του Φορέα, ούτε στη δημιουργία των studbook. Αυτή τη στιγμή είμαστε στο δια ταύτα. Χρειάζεται να υπάρξει όσο πιο γρήγορα γίνεται Φορέας στη Σκύρο, ο οποίος να μπορεί να εξουσιοδοτεί, να δίνει άδειες, να κάνει το λειτουργικό κομμάτι αυτού που είπατε, είτε τα άλογα γεννιούνται στη Σκύρο είτε αλλού. Να υπάρξει η συλλογή του αίματος, η αποστολή, τα



μικροτσιπ κ.λπ. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν σε σύντομο χρονικό διάστημα κάτω από ένα συγκεκριμένο φορέα, ο οποίος θα πρέπει να καταλάβει ότι πρέπει να επενδύσει σε αυτό, και όσο πιο γρήγορα γίνει αυτή η επένδυση, τόσο πιο γρήγορα θα προχωρήσει η όλη προσπάθεια.

Βαθιαδάκης, Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Αθηνών, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Δεν έχω οριστεί εκπρόσωπος του Κέντρου σήμερα, θα ήθελα όμως να διευκρινίσω κάποια πράγματα, σχετικά με το τι έχει γίνει στο Υπουργείο Γεωργικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, γιατί ίσως υπάρχουν κάποιες παρερμηνείες. Έχει γίνει και καταγραφή των αλόγων, και έχουν φωτογραφηθεί και προβλέπεται καινούργια καταγραφή και φωτογράφιση τους. Αυτό που δεν έχει γίνει, και πιθανώς προβλέπεται στην επόμενη φάση, είναι η ταυτοποίηση με ανάλυση DNA, για να ξέρουμε ακριβώς ότι αυτά τα ζώα τα οποία ονομάζονται Σκυριανά άλογα είναι όντως κάποια συγκεκριμένα άλογα και όχι άλλα. Αυτό όμως δεν μπορεί να το κάνει το Υπουργείο και χρειαζόμαστε τη βοήθεια των επιστημονικών φορέων και σ' αυτούς έχουμε καταφύγει. Το Υπουργείο δίνει λεφτά, δηλαδή βοηθάει, δεν μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλία που κάποιοι άλλοι πρέπει να αναλάβουν. Ο Δήμος είναι αυτός που πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία σύστασης του Φορέα για το Σκυριανό Αλογάκι. Οι φορείς ενισχύονται και οικονομικά από το Υπουργείο μέσω κάποιων προγραμμάτων. Αν λοιπόν υπάρξει επίσημος φορέας κι αν λειτουργήσει και η μονάδα αναπαραγωγής μπορεί να βρεθεί επιδότηση για την απασχόληση κάποιων γεωπόνων και σταβλιτών. Υπάρχουν λύσεις. Από κει και πέρα όμως χρειάζεται οπωσδήποτε η πρωτοβουλία και η θέληση να γίνουν τα απαιτούμενα βήματα.

Κ. Παπαϊωάννου, κτηνίατρος, Φίλιππος Ένωση: Είμαι πολύ χαρούμενος, που η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ λαμβάνει μια τέτοια πρωτοβουλία, που είναι πολύ χρήσιμη, διότι απ' ό,τι αντιλαμβάνομαι, πολλοί φορείς ενδιαφέρονται ν' ασχοληθούν με το πρόβλημα, ακαδημαϊκοί, ο Δήμος, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Ωστόσο, η αλήθεια είναι ότι ο κάθε φορέας βλέπει από διαφορετική σκοπιά το πρόβλημα, και γι' αυτό είναι σημαντική αυτή η πρωτοβουλία για να γίνει συγκερασμός όλων των απόψεων, ώστε να βρεθεί μία λύση όσο το δυνατόν πιο δόκιμη. Επί του θέματος τώρα. Επειδή εμείς έχουμε κάποια εμπειρία σημαντική στα καθαρόαιμα άλογα, για τα οποία έχουμε κάνει ένα γενεαλογικό βιβλίο, θα ήθελα να σας πω ότι τώρα στην αρχή και μια και ο πληθυσμός των Σκυριανών είναι σχετικά μικρός, ίσως δε θα πρέπει, κατά την προσωπική μου άποψη, να μας απασχολεί τόσο το αν αυτά τα άλογα είναι Σκυριανά ή όχι. Το λέω αυτό διότι στα καθαρόαιμα αφού καταγράφηκαν με κάθε λεπτομέρεια μητρότητα, πατρότητα κ.λπ. επί επτά γενεές, μπορέσαμε να πούμε με βεβαιότητα ότι αυτό είναι καθαρόαιμο π.χ. αγγλικό άλογο. Επομένως και για τα Σκυριανά άλογα, θα πρέπει να γίνει καταγραφή όλων ανεξαιρέτως των αλόγων που υπάρχουν στη Σκύρο. Να καταγραφούν μητρότητα, πατρότητα, χρώμα, ως βασικά χαρακτηριστικά, ύψος θα μπορούσε αλλά δεν είναι τόσο απαραίτητο. Και από κει και πέρα θα πρέπει επί επτά γενεές να γίνεται τέτοια καταγραφή ώστε να



φτάσουμε στο σημείο να πούμε ότι έχουμε μία φυλή συγκεκριμένη, και έπειτα θα μπορέσουμε να κάνουμε γενετική βελτίωση.

Αυτό που θέλω να τονίσω είναι ότι απλά σε αυτή τη φάση θα είναι δύσκολο να κάνουμε κάποια επιλογή, διότι η επιλογή σημαίνει ότι θα αυξήσουμε και την αιμομιξία έως ένα βαθμό. Δηλαδή θα πρέπει να χρησιμοποιούμε όσο το δυνατόν περισσότερους επιβήτορες και περισσότερες φοράδες, αφού έτσι κι άλλος ο αριθμός των αλόγων είναι πολύ μικρός. Στην προσπάθειά μας βέβαια να αυξηθεί ο πληθυσμός δεν πρέπει να ξεχάσουμε το γεγονός ότι και το νησί έχει μία συγκεκριμένη φέρουσα ικανότητα, δεν μπορεί δηλαδή να φιλοξενεί πάνω από 1.000 άλογα, ας πούμε αυτό τον αριθμό για οροφή, δεν είμαι ειδικός, αλλά εφόσον φτάσουμε αυτό τον κρίσιμο αριθμό αλόγων, τότε θα μπορούμε να συζητάμε για γενετική βελτίωση.

Το σίγουρο είναι, όσον αναφορά το γενεαλογικό βιβλίο, ότι υπάρχει ένα πρόβλημα επειδή είναι εκτατική εκτροφή και δεν ξέρουμε ποιός είναι ο πατέρας. Η μόνη λύση η οποία υπάρχει και εφαρμόζουμε κι εμείς, είναι να παίρνουμε τρίχες από τα άλογα τα αρσενικά και τα θηλυκά (εφόσον θηλάζει το πουλάρι, λογικά ξέρουμε και τη μητέρα του), και να κάνουμε την ταυτοποίηση σε εργαστήρια του εξωτερικού, όπως είπε ο κύριος Μητσόπουλος. Αυτός είναι ο πιο πρόσφορος τρόπος, διότι αίμα είναι πιο δύσκολο να πάρει κανείς. Βέβαια, έχει κάποιο κόστος, 40 ευρώ περίπου το άτομο, και θα πρέπει πρώτα να ταυτοποιούνται οι γεννήτορες και στη συνέχεια κάθε φορά που θα γεννιέται ένα πουλάρι, να παίρνεται και από αυτό δείγμα για ταυτοποίηση τουλάχιστον πατρότητας και μητρότητας. Αυτό είναι απαραίτητο για να υπάρχει ένα γενεαλογικό βιβλίο το οποίο να είναι πιστοποιημένο. Από κει και πέρα εάν υπάρχει αυτό, θα μπορεί ο Δήμος να πιστοποιεί ότι το συγκεκριμένο άλογο είναι άλογο της Σκύρου, ανεξάρτητα εάν σε αυτή τη φυλή έχει γίνει επιμιξία με άλλες φυλές. Είναι σαν να απαντάμε στο ερώτημα κατά πόσο εμείς είμαστε Έλληνες. Υπάρχει μία δυσκολία στο να καθοριστεί αν μία φυλή είναι γενετικά καθαρόαιμη, από τι στιγμή που ο αριθμός είναι πολύ μικρός. Πρέπει να γίνει δουλειά πολλών δεκαετιών.

Μ. Αυδή: Κύριε Παπαϊωάννου, η ειδικότητά σας είναι κτηνίατρος, επομένως δεν θα καταλάβετε αυτό που είπα εγώ από την άποψη της αναπαραγωγής και της γενετικής. Το inbreeding που παρουσίασα σήμερα εδώ, αφορά την αιμομιξία εντός της φυλής. Δεν αφορά τη φυλή με κάποια άλλη φυλή, π.χ. της Ανδραβίδας, που έγινε κάποια αιμομιξία γονιδίων. Όταν σε ένα μικρό πληθυσμό έχεις 8 επιβήτορες και χρησιμοποιείς μόνο τον έναν ή τους δύο, και όταν επιπλέον ένας πατέρας γονιμοποιεί την κόρη του αυτό είναι inbreeding και είναι καταστρεπτικό για μια μικρή εκτροφή. Γεννιούνται νεκρά έμβρυα, τα άτομα αυτά δεν αναπαράγονται σωστά, δεν μπορούν ν' αναπυχθούν. Όταν υπάρχουν τόσοι πολλοί επιβήτορες πρέπει να κάνεις κυκλική αναπαραγωγή.

Θα ήθελα τώρα να αναφερθώ στην τοποθέτηση του κυρίου Μητσόπουλου. Υπάρχουν ομάδες επιστημόνων που μπορούν να κάνουν database, κι εμείς κάνουμε κάτι τέτοιο, επομένως είμαστε έτοιμοι ακόμα κι αν δεν υπάρχουν προγράμματα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης ή το ΥΠΕΧΩΔΕ, να μπορέσουμε αυτά τα δεδομένα να τα βάλουμε σε ομάδες βιβλίων και να συνεχίζουμε την ενημέρωση, διότι συνήθως στην Ελλάδα ότι ξεκινάει με κάποια επιδότηση τελειώνει συνήθως όταν αυτή εξαντλείται. Το πρόγραμμα που εκπονήσαμε με την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ με πολύ κόπο και με την επιχορήγηση του ΥΠΕΧΩΔΕ, μπορεί να μη συνεχιστεί,



αλλά εμείς θα συνεχίσουμε να κάνουμε την ερευνά μας και θέλουμε να βοηθήσουμε το Δήμο Σκύρου, εφόσον και εκείνος το επιθυμεί.

Ν. Κρητικός: Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης έχει ήδη αυτό το studbook το οποίο έχετε ξεκινήσει το 1997, αλλά δυστυχώς κανείς δεν το ενημερώνει πλέον. Βγήκε το νέο πρόγραμμα 5-1 του Υπουργείου που αναφέρεται στην αναπαραγωγή καθαρών ελληνικών φυλών. Αναφέρει και τη φυλή της Σκύρου, και επισημαίνει ότι τέτοια γενεαλογικά βιβλία μπορούν να τα κρατούν, ενώσεις κι οργανώσεις παραγωγών, φορείς αναπαραγωγής καθαρών φυλών αγροτικών ζώων, αγροτικοί συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών που διαθέτουν νομική υπόσταση και ασκούν κτηνοτροφικές δραστηριότητες κ.λπ. Δηλαδή δεν επιτρέπεται σε ένα Δήμο να κρατάει τέτοιο μητρώο, πρέπει να το κάνει μία ομάδα παραγωγών. Αυτό χρειάζεται. Επειδή το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, δυστυχώς δεν επισκέφθηκε τη Σκύρο και δεν ενημερώθηκε για αυτά τα μητρώα, εγώ χρησιμοποιώντας και το μητρώο του Υπ. Γεωργίας που είχε φτιάξει το 1997, αλλά και το μητρώο που είχε φτιάξει ο κύριος Copland, που κατά τη γνώμη μου ήταν καλύτερο από το Μητρώο του Υπουργείου διότι είχε περισσότερα στοιχεία, ενημέρωνα όσο μπορούσα το υπάρχον μητρώο. Πρέπει όμως να γίνει μια εκ νέου συνολική καταγραφή φέτος. Ας πούμε τον Σεπτέμβριο που θα μαζευτούν όλοι στη Σκύρο για τις ιπποδρομίες κι επειδή θα ενδιαφερθούν οι ιδιοκτήτες να μπουν στο νέο μέτρο, καλώ το Υπουργείο και εσάς και όποιον ενδιαφέρεται, μετά τις 15 Αυγούστου μέχρι τις 3 Σεπτεμβρίου, να βρεθούμε στη Σκύρο, να δούμε ξανά τα άλογα, να τα μετρήσουμε, να δούμε πόσα ακριβώς είναι.

Μ. Αυδή: Μέχρι σήμερα τα χρήματα της Ε.Ε., πήγαιναν στα κέντρα γενετικής βελτίωσης, τα οποία είναι τέσσερα σ' όλη την Ελλάδα. Σήμερα βλέπουν ότι υπάρχει ανάγκη για δημιουργία φορέων. Ήδη έχουν γίνει Φορείς εκτροφών στην Ελλάδα για το χιώτικο πρόβατο, Φορέας για τη φυλή της Σκοπέλου, από κτηνοτρόφους που εκτρέφουν την αίγα Σκοπέλου. Επομένως, και στη Σκύρο, μπορεί να δημιουργηθεί Φορέας εκτροφών Σκυριανών αλόγων. Αυτό επιδοτείται από την Ε.Ε. 100%. Χρηματοδοτείται επίσης η απασχόληση γεωπόνου ενώ μπορεί να υπάρξει συνεργασία και με οποιοδήποτε επιστημονικό ίδρυμα που μπορεί να βοηθήσει. Επομένως εκείνο που μπορεί να κάνει εύκολα ο Δήμος Σκύρου, είναι να βοηθήσει τους Σκυριανούς εκτροφείς στην ίδρυση ενός Φορέα.

Δήμαρχος Σκύρου: Νομίζω ότι αυτή η εκδήλωση θα πρέπει να έχει και συνέχεια και θα πρέπει να φτάσουμε και στο δια ταύτα. Ο Δήμος δεν μπορεί από μόνος του να πάρει όλη αυτή την ευθύνη και να τελεσφορήσει αυτή την προσπάθεια. Θα πρέπει να υπάρξει μία δεύτερη συνάντηση στη Σκύρο, ούτως ώστε μετά από αυτά τα οποία λέχθηκαν εδώ να ενημερώσουμε τους εκτροφείς και να δούμε ποιος μπορεί να κάνει τι, ώστε να ανέβει και σε μας το επίπεδο πληροφόρησης αλλά και η περηφάνια.

Μ. Σκούλλος: Κύριε Δήμαρχε έχετε απόλυτο δίκιο, στα αποτελέσματα της σημερινής συνάντησης θα έχουμε μία απόφαση να οργανώσουμε και μία 2^η Συνάντηση, κάποια στιγμή που εσείς θα μας πείτε, ώστε να εξασφαλίσουμε τη συνέχεια έχοντας στο πλευρό μας και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και οποιοδήποτε άλλο φορέα.

Η δική μου άποψη και η άποψη που έχω συζητήσει και με τον κύριο Ευεργέτη και με τη μικρή μας ομάδα εδώ, αλλά και με ανθρώπους του χώρου που δεν είναι σήμερα εδώ είναι ότι θα



πρέπει να βρούμε τον σωστό νομικό δρόμο για την ίδρυση του Φορέα, ο οποίος θα αποτελεστεί από τους εκτροφείς αλλά σε συνεργασία και με τον Δήμο. Δεν θα έπρεπε η ιδιοκτησία του πιστοποιητικού γνησιότητας να περάσει σε ιδιώτες. Πρέπει να την μοιράζονται όλοι οι εκτροφείς τώρα και στο μέλλον. Εμείς βλέπουμε πολλά έσοδα από αυτό το βιβλίο, έστω και σε εφτά γενεές δεν έχει σημασία το θέμα είναι στο μέλλον. Άρα από τη στιγμή που πολλαπλασιάζεται το αλογάκι πρέπει να υπάρχει ένας Φορέας θεσμικός και μάλιστα στη Σκύρο, που να βάζει τη Σφραγίδα γνησιότητας στα αλογάκια. Αυτή είναι η βασική ιδέα. Μόνο έτσι το αλογάκι θα γίνει απόκτημα όλων των Σκυριανών και όλοι θα καταλάβουν πόσο σημαντικό είναι για τον τόπο και ότι είναι μια μακροχρόνια επένδυση, και ως εκ τούτου δικαιολογεί μία σειρά από μέτρα τα οποία ο Δήμος θα ζητήσει από τους πολίτες του να εφαρμόσουν. Αυτή είναι μία νέα προσέγγιση, η οποία ξεφεύγει από τα στενά όρια της εκτροφής και μόνο.

Ένα άλλο επίσης σημαντικό για μένα θέμα είναι το πόσο γρήγορα μπορούμε να ξεκαθαρίσουμε και να αποφασίσουμε συνδυάζοντας τόσο τα επιστημονικά κριτήρια αλλά πιθανόν και αναγκαία κριτήρια στρατηγικής προσέγγισης προς όφελος του πληθυσμού ποια είναι τα άλογα που θα ενταχθούν στο μητρώο. Πρέπει αυτή η απόφαση να παρθεί γρήγορα, και πρέπει να την πάρει η Σκύρος αλλά με τη σύμπραξη της επιστημονικής κοινότητας. Πρόκειται για ένα συλλογικό πρόγραμμα και θέμα και μόνο αν αντιμετωπιστεί ως τέτοιο μπορεί να έχει μέλλον.



ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Όσον αφορά στις κυριότερες απειλές που αντιμετωπίζει σήμερα ο πληθυσμός των Σκυριανών Αλόγων στην Σκύρο έγινε σαφές από όλους του ομιλητές ότι αυτές είναι:

- η μείωση του αριθμού των ζώων,
- η ελεύθερη συμβίωσή τους με όνους,
- η μη ελεγχόμενη αναπαραγωγή τους,
- ο ανταγωνισμός για τροφή με τα αιγοπρόβατα που βόσκουν στον ίδιο βιότοπο,
- η απάλειψη της χρησιμότητας των Σκυριανών Αλόγων στις αγροτικές εργασίες και στην παραγωγική διαδικασία.

Επειδή ακριβώς το αλογάκι δεν χρησιμοποιείται πλέον από τον άνθρωπο υπάρχει μικρό ενδιαφέρον από τους παραγωγούς για τη συντήρηση και αύξηση του πληθυσμού του παρά την ύπαρξη σχετικών επιδοτήσεων από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, και παρά το γεγονός ότι ο εξαιρετικά ήπιος χαρακτήρας του το κάνει κατάλληλο για χρήση από παιδιά και άτομα με ειδικές ανάγκες.

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τον Τομέα Ζωικής Παραγωγής, του Τμήματος Γεωπονίας του Α.Π.Θ, υπό την επιστημονική ευθύνη των Καθηγ. Μ. Αυδή και Μ. Μπάνου, προκύπτει ότι:

- **Η αιμομιξία συνδέεται άμεσα με την βιοποικιλότητα και σε ένα προστατευόμενο πληθυσμό συνεπάγεται την απειλή του.**
- Η μείωση της ανθεκτικότητας, βιωσιμότητας, γονιμότητας ενός πληθυσμού έχει άμεση σχέση με τον αυξημένο συντελεστή αιμομιξίας. **Στη συγκεκριμένη μελέτη ο συντελεστής αιμομιξίας στον κλειστό πληθυσμό που μελετήθηκε ήταν από 0,03 έως 0,25 .**

Από την οικονομοτεχνική μελέτη βιωσιμότητας που εκπονήθηκε από την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ σε συνεργασία με τον γεωπόνο κ. Ε. Ευεργέτη αλλά και από τις παρεμβάσεις των άλλων ομιλητών και τα προτεινόμενα μέτρα διαχείρισης **έγινε σαφές ότι είναι απαραίτητη:**

- **Η ενημέρωση και συμπλήρωση του υπάρχοντος μητρώου** Σκυριανών Αλόγων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- **Η ίδρυση Φορέα Εκτροφών με τη συμμετοχή του Δήμου Σκύρου**, ο οποίος και θα είναι υπεύθυνος για την ίδρυση και τήρηση γενεαλογικού βιβλίου και για την **έκδοση πιστοποιητικών γνησιότητας** για τα ζώα που γεννιούνται είτε στο νησί είτε εκτός αυτού.
- **Η αλλαγή του νόμου 1360/1942** περί απαγόρευσης εξαγωγής των θηλυκών αλόγων, ώστε να δοθούν ευκαιρίες για την ανάπτυξη κι άλλων κέντρων αναπαραγωγής εκτός της Σκύρου και να αποφευχθεί ο κίνδυνος εξαφάνισης του πληθυσμού (π.χ. από μία επιδημία στη Σκύρο).

- 
- Η **διατήρηση του φυσικού βιότοπου αποτελεί πρώτη προτεραιότητα** για την επιβίωση του Σκυριανού Αλόγου. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει αυξημένος ανταγωνισμός εξαιτίας της άμετρης αύξησης του πληθυσμού των αιγοπροβάτων. Το πρόβλημα αυτό επιτείνεται απ' την έλλειψη σχεδίου διαχείρισης των νομών του Βουνού. **Προτεινόμενα μέτρα** είναι ο αποκλεισμός ή η στείρωση των γαϊδουριών που διαβιούν εκεί καθώς και η μείωση του αριθμού των αιγοπροβάτων σε επιλεγμένες για τα άλογα νομές.
 - Η **ενδυνάμωση των υπαρχόντων μονάδων εκτροφής στη Σκύρο και η ένταξη στο καθεστώς επιδοτήσεων και άλλων περιοχών της Ελλάδας**, όπου γίνονται αξιόλογες προσπάθειες εκτροφής, όπως στην Κέρκυρα, την Αμφίκλεια, καθώς και σε άλλες αγροτουριστικές ή ιπποτουριστικές μονάδες.
 - Η **ολοκλήρωση και λειτουργία του «Κέντρου Ελεγχόμενης Αναπαραγωγής και Επισκεψιμότητας»** στο νησί της Σκύρου που χρήζει περαιτέρω στήριξης από τους αρμόδιους φορείς.
 - Η **επανένταξη του Σκυριανού Αλόγου στον κοινωνικό ιστό** του νησιού με νέες δραστηριότητες όπως, ο ιππικός τουρισμός, η θεραπευτική ιππασία, ο αγροτουρισμός, η διενέργεια ιπποδρομιών και επιδείξεων.



ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

Επώνυμο	Όνομα	Ιδιότητα	Φορέας	Διεύθυνση	Τηλέφωνο	Φάξ	e-mail
Αθανασοπούλου	Ίλζε	Μέλος	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ				
Αντίκας	Θεόδωρος	Ιππίατρος - Λέκτωρ ΑΠΘ					
Αυδή	Μελπομένη	Καθηγήτρια	ΑΠΘ	Εργ. Φυσιολογίας Αναπαραγωγής Αγρ. Ζώων, 541 24 Θεσ/νίκη	+2310-991702	+2310-473110	avdimel@agraauth.gr
Βαρσάμος	Νικόλαος	Συνταξιούχος - Εκπαιδευτικός	Σύλλογος Σκυριανών Αθήνας - Εφημερίδα Σκυριανά Νέα		+210-8658445		
Βαφειαδάκης	Θεόδωρος	Γεωπόνος	Κ.Γ.Β.Ζ.Α	Ροδόπης 1	+210-3461104	+210-3461104	
Βλαχάκης	Μιχαήλ	Δρ. Ηλ. Μηχ.	Μέλος	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ			
Γιόγιου	Βαλένα	Καθηγήτρια		Κ. Κοντού 26	+210-2289936		
Διαμαντοπούλου	Α.	Οικονομολόγος	Mercator	Καραϊσκάκη 31	+210-9937642, 6934 634111		adiam@mercator.gr
Ευεργέτης	Επαμεινώνδας	Γεωπόνος	Ελληνική Εταιρεία				
Ζαφράκας	Απόστολος	Καθηγ. ΑΠΘ					
Θεοδώρου	Μαρία	Γεωπόνος	Κ.Γ.Β.Ζ.Α	Ροδόπης 1	+210-3461104	+210-3461104	
Καζά	Κωνσταντίνα	Αρχαιολόγος	ΚΣΤ' Εφορεία Πρ. και Κλ. Αρχαιοτήτων	Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιώς / Χαρ. Τρικούπη και Αλκιβιάδου	6945 933634		
Κάραλη	Ευτέρπη	τ. Καθηγ. ΤΕΙ Αθηνών	ΤΕΙ	Πύρρωνος 13-15	+210-7010661		
Καρουζάκη	Δήμητρα	Πρόεδρος ΣΘΙΕ	Σύνδεσμος Θεραπευτικής Ιππασίας Ελλάδος	Κανελλοπούλου 10, Γουδί	+210-7488566	+210-7488566	trag@can.gr
Καρράς	Κώστας	Πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ				
Κασιμή-Σούτου	Μαρία	Αρχαιολόγος	ΚΣΤ ΕΠΚΑ-ΥΠΠΟ	Αρματολών 71, Δάφνη	+210-9731830, 6947846904	+210-3475825	
Κόντης	Αλέξανδρος	Εκδότης	Περιοδικό "Το Άλογο"				

Επώνυμο	Όνομα	Ιδιότητα	Φορέας	Διεύθυνση	Τηλέφωνο	Φάξ	e-mail
Κρητικός	Νικόλαος	Γεωπόνος - Ζωοτέχνης	Δήμος Σκύρου		+22220-91206	+22220-91716	
Κρητικός	Κυριάκος						
Μακρή	Άννα	Κτηνίατρος	Δήμος Αθηναίων	Κανελλοπούλου 5, Γουδί	+210-7482678		
Μαντζάρα	Μπέσσυ		ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ				
Μαυρουδή	Λίντε			Σκύρος, 34007	+22220-91306		
Μενεγάτος	Ιωάννης	Αναπλ. Καθηγητής ΓΠΑ	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Ιερά Οδός 75, Αθήνα, 11855	+210-5294381	+210-5294388	jmen@aua.gr
Μητσόπουλος	Αλέξανδρος	Χειρουργός-Κτηνίατρος Ίππων	Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας	Παστέρ 13	+210-6427666	+210-6454559	alexvet@yahoo.com
Μώρος	Κώστας	Ιδιοκτήτης Αγροκτήματος Αμφικαία	Αγρόκτημα Αμφικαία		+6978896680		www.amfikaia.gr
Ξυλούρη	Ευτυχία	Κτηνίατρος	ΓΠΑ	Ιερά Οδός 75, Αθήνα, 11855	+210-5294386	+210-5294388	efxil@aua.gr
Παλαιολόγος	Αντώνιος	Γεωπόνος	Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης Ν.Α. Ευβοίας / Νομαρχία Εύβοιας	Παπαναστασίου 10α, Χαλκίδα	+22210-22483	+22210-77050	
Παλάοντας	Παναγιώτης	Γεωπόνος	ΑΠΘ - Τμήμα Γεωπονίας - Τομέας Ζωϊκής Παραγωγής	54124 - Θεσσαλονίκη	+2310-991701		palaont@agro.auth.gr
Παπαϊωάννου	Κωνσταντίνος	Κτηνίατρος	Φίλιππος Ένωση Ελλάδος	Ηρακλέους 234	+210-5423456		Kpapipe@otenet.gr
Ρήγα	Αφροδίτη		ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ				
Ρονιώτη	Αναστασία	Περιβαλλοντολόγος	Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης για το Περιβάλλον, τον Πολιτισμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη	Τριπόδων 28, 10558 Πλάκα	+210-3247490	+210-3317127	mio-ee-env@ath.forthnet.gr
Σκούλος	Μιχαήλ	Ομότιμος Πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας	Ελληνική Εταιρεία				
Σταυρίδου-Ζαφράκα	Αλκμήνη	Καθηγ. ΑΠΘ					
Στήν	Σύλβια	Ειδική Παιδαγωγός	Silva Project	Ναυσικός 40, Κανόνι, 49100, Κέρκυρα	+26610-30280		

Επώνυμο	Όνομα	Ιδιότητα	Φορέας	Διεύθυνση	Τηλέφωνο	Φάξ	e-mail
Τριανταφύλλου	Φωτεινή						
Τρικαλίτη	Αγγελική	Σύμβουλος Β' Εκπαίδευσης	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ				
Φαλούτσος	Δημήτρης	Περιβαλλοντολόγος			6974 103210		faloutsos@hotmail.com
Χατζηγιαννάκης	Μιλτιάδης	Δήμαρχος Σκύρου	Δήμος Σκύρου		+22220-91206	+22220-91716	
Χριστοδούλου	Χαραλαμπία	Γεωπόνος	Υπουργείο Γεωργίας, Δ/ση Χωροταξίας και Προστασίας του Περιβάλλοντος	Πατησίων 207 και Σκαλιστήρη 19	+210-2128177		pasku040@minagric.gr
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ							
Σαβοπούλου			Ελευθεροτυπία		210-9028311-12-13		
Δημητρακόπουλος			ΟΙΚΟ - Καθημερινή		210-4808228		
Μπάκα	Πόπη		ΔΑΙΜΩΝ - ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ				popibaka@hotmail.com
Γιάνναρου	Λίνα		Καθημερινή				lgiannarou@hotmail.com
Ντόβολος	Μάκης		Ελευθερος Τύπος				etoik@elef-typos.gr
Γκομούζα	Ιωάννα		Αθηνόραμα				igomouza@athinorama.gr
Σταυρογιάννη	Λούλα		ΑΥΓΗ - ΣΚΑΙ Ραδιόφωνο				
Βαρβαρέσσου	Υβέτ		Καθημερινή - English Edition		210-5299078	210-5299075	kath-el@email.kathimerini.gr
Ταφίλη	Βάσω		Ελευθεροτυπία		6946012786		vata_vata@yahoo.gr
Σαββόπουλος	Κων/νος		Ελευθεροτυπία		6976239566	210-9028311	savo@freemail.gr

